

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

MENNESKE-
RETTIGHEDER
I DANMARK

STATUS 2014-15
ET SAMMENDRAG

MENNESKE-
RETTIGHEDER
I DANMARK

STATUS 2014-15
ET SAMMENDRAG

MENNESKERETTIGHEDER I DANMARK
STATUS 2014-15 – ET SAMMENDRAG

Tilrettelæggelse: Jonas Christoffersen (ansv.), Louise Holck, Christoffer Badse, Anja Møller Pedersen, Lucienne Josephine Lokjær Jørgensen og Helle Schaumann

ISBN: 978-87-93241-07-7

EAN: 9788793241077

© 2015 Institut for Menneskerettigheder
Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution

Wilders Plads 8K
1403 København K
Telefon 3269 8888
www.menneskeret.dk

Layout: Hedda Bank
Tryk: Rosendahls a/s

Institut for Menneskerettigheders publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden. Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger for eksempel store typer, korte linjer, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster. Læs mere om tilgængelighed på menneskeret.dk/tilgaengelighed.

INDHOLD

	FORORD	4
1	INTRODUKTION TIL MENNESKERETTEN	5
2	GENNEMFØRELSE AF MENNESKERETTEN	7
3	ASYL	10
4	BØRN	13
5	DATABESKYTTELSE	16
6	ETNISK OPRINDELSE	19
7	FAMILIELIV	22
8	FORVALTNINGENS KONTROL	25
9	FRIHEDSBERØVELSE	27
10	HANDICAP	30
11	KØN	33
12	MAGTANVENDELSE	37
13	MENNESKEHANDEL	39
14	RELIGION	41
15	RETFÆRDIG RETTERGANG	44
16	RETTEN TIL BOLIG	46
17	STATSBORGERSKAB	49
18	UDDANNELSE	52
19	UDVISNING OG UDLEVERING	54
20	VÆBNET KONFLIKT	57
21	YTRINGSFRIHED	59
22	ÆLDRE	62

FORORD

Når vi sammenligner med mange andre lande, så har menneskerettighederne det godt i Danmark. Alligevel er der en række områder, hvor der er behov for ændringer og forbedringer. Vi kan på baggrund af vores statusgennemgang pege på mere end 200 små og større anbefalinger til lovændringer, undersøgelser og præcisering af retningslinjer.

I Status 2014-15, gennemgår vi 22 områder (se indholdsfortegnelsen side 3), hvor menneskerettigheder er i spil. Denne udgivelse er et sammendrag af de 22 delrapporters beskrivelse af den seneste udvikling og de vigtigste anbefalinger. Delrapporterne, der hver er på 25-50 sider, kan hentes på vores hjemmeside: menneskeret.dk/status.

Hver delrapport gennemgår den internationale og nationale retlige ramme og anbefalinger fra instituttets side. Som noget nyt indeholder delrapporterne også en beskrivelse af den seneste udvikling af menneskerettighedssituationen. Dels for at understrege de menneskeretlige udfordrings dynamiske karakter, dels for at påpege, hvilke initiativer der lige nu og her har betydning for udviklingen på området.

En forudsætning for at kunne beskytte og fremme menneskerettighederne er at have overblik over, hvordan det står til på alle væsentlige områder, og systematisk følge udviklingen. At overvåge og rapportere om menneskerettighedssituationen i Danmark er netop en af Institut for Menneskerettigheders helt centrale opgaver som Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution.

Vi lægger vægt på at være i dialog med vores omverden. Vi håber derfor fortsat at modtage forslag til emner og tilføjelser, der kan forbedre statusrapporten. Du kan skrive til os på statusrapport@menneskeret.dk.

Vi håber, at Status 2014-15 vil bidrage til at sætte fokus på og styrke menneskerettighederne i Danmark.

Jonas Christoffersen
Direktør

KAPITEL 1

INTRODUKTION TIL MENNESKERETTEN

DANMARKS MENNESKERETLIGE FORPLIGTELSE

Danmark har tilsluttet sig menneskeretlige forpligtelser både nationalt og internationalt. Nationalt beskytter grundloven en række centrale menneskerettigheder. Internationalt har Danmark indgået en række aftaler (konventioner/traktater) om beskyttelse af menneskerettigheder. Disse aftaler hører under forskellige organer, særligt FN, Europarådet og EU.

TO FORMER FOR RETTIGHEDER

Der skelnes i menneskeretten mellem civile og politiske rettigheder på den ene side og økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder på den anden side. Rettighederne er indbyrdes forbundne, men der er væsentlige forskelle på, hvordan de forskellige former for rettigheder bliver gennemført. Uanset hvilken type rettigheder der er tale om, må der ikke diskrimineres. Ytringsfrihed, forsamlingsfrihed og retten til en retfærdig rettergang er eksempler på civile og politiske rettigheder. Økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder er for eksempel retten til sundhed og retten til en tilstrækkelig levestandard.

FORTOLKNING AF MENNESKERETTIGHEDER

Den internationale menneskeret er baseret på principper om, at statens indgreb i rettigheder skal være lovlige og forholdsmæssige. Der gælder desuden et legalitetsprincip, et proportionalitetsprincip og et diskriminationsforbud.

Legalitetskravet indebærer, at indgreb i de beskyttede rettigheder skal have grundlag i national ret, der skal være offentliggjort og rimelig forudsigelig.

I proportionalitetsvurderingen indgår på den ene side hensynet til beskyttelsen af rettigheder og på den anden side hensynet til modstående interesser. Afvejningen beror på en juridisk vurdering af betydningen af de modstående interesser: Hvor vigtig er rettigheden, hvor alvorligt er indgrebet i individets rettighed, hvor vigtigt er det forfulgte formål/den modstående interesse, og hvor stor betydning har indgrebet for varetagelsen af formålet/den modstående interesse.

Diskriminationsforbuddet betyder, at en person eller en persongruppe ikke må behandles ringere end andre uden saglig begrundelse.

OVERVÅGNING AF MENNESKERETTIGHEDERNE

Når en konvention eller en traktat er blevet vedtaget af en international organisation, for eksempel FN, skal organisationens medlemsstater beslutte, om de vil bindes af aftalen. Det sker, når de ratificerer aftalen. Herefter er staten forpligtet til at efterleve aftalens indhold i statens nationale lovgivning og praksis.

I FN-regi bliver der holdt øje med, at medlemsstaterne overholder de menneskeretlige forpligtelser, som de har påtaget sig. Det sker navnlig via komitéer knyttet til konventionerne og gennem FN's Universelle Periodiske Bedømmelse (UPR) og FN's særlige procedurer.

Under Europarådet er der etableret flere overvågningsorganer, for eksempel Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD), som giver alle personer mulighed for at håndhæve deres rettigheder.

I EU kaldes menneskerettigheder oftest for grundlæggende rettigheder. EU-Domstolen og Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder overvåger, at rettighederne bliver overholdt.

Danmark beskytter, overvåger og håndhæver menneskerettighederne på flere niveauer. Enhver kan kræve, at de internationale aftaler, som Danmark har ratificeret, bliver overholdt af offentlige myndigheder, og der kan rejses sag ved de danske domstole, hvis en eller flere bestemmelser i aftalerne er krænket. Dette gælder også krænkelser af menneskerettigheder, der følger af grundloven og anden national lovgivning.

Institut for Menneskerettigheder har til opgave at bidrage til at beskytte og fremme menneskerettighederne. Dette sker i samspil med de internationale kontrolmekanismer samt andre nationale overvågningsorganer.

Læs den fulde tekst på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 2

GENNEMFØRELSE AF MENNESKERETTEN

I henholdsvis 2013 og 2014 fik FN's Komité for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder og FN's Børnekomité mulighed for at behandle individuelle klager over menneskerettighedskrænkelser. Alle komitéerne tilknyttet FN's ni kernekonventioner om menneskerettigheder kan nu behandle klagesager. Tidligere kunne komitéerne blot indgå i en generel dialog med medlemsstaterne om, hvordan den enkelte konvention kunne styrkes nationalt.

I 2011 blev Danmark eksamineret af FN's Menneskerettighedsråd i den såkaldte Universelle Periodiske Bedømmelse (UPR), hvor Danmark modtog 133 anbefalinger til, hvordan Danmark kan forbedre menneskerettigheder nationalt. I 2014 afleverede den danske regering en frivillig midtvejsrapport om status for implementering af anbefalingerne. Danmark er endt med enten helt eller delvist at acceptere i alt 107 anbefalinger.

Forberedelserne til Danmarks næste eksamination er begyndt i 2015 med folkehøringer i de fire største byer samt på Færøerne og Grønland, senere følger rapporter fra henholdsvis civilsamfund, Institut for Menneskerettigheder og Danmarks officielle rapport. Den ny eksamination finder sted i begyndelsen af 2016.

Regeringen valgte i 2014 ikke at inkorporere flere menneskeretlige konventioner i dansk ret. Dette skete, efter inkorporeringsudvalgets betænkning var kommet. Seks medlemmer af udvalget anbefalede ellers, at Danmark inkorporerer seks af de syv FN kernekonventioner, som Danmark har ratificeret. Medlemmerne anbefalede desuden, at Danmark tiltræder tillægsprotokol 12 til EMRK, der indeholder et generelt forbud imod diskrimination, samt klageadgangen til FN's Børnekonvention.

Af udvalgets resterende ni medlemmer kunne nogle hverken anbefale inkorporering eller tiltrædelse af protokoller, mens andre ville overlade den endelige beslutning til regeringen og Folketinget.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- Danmark tiltrådte den 23. september 2014 klageadgangen til FN's Handicapkomité.
- Regeringen har meddelt, at klageadgangen til FN's Børnekomité forventes tiltrådt i 2015.
- Udenrigsministeren har oplyst, at der i 2015 vil blive oprettet et nyt embedsmandsudvalg under Udenrigsministeriet, som skal koordinere regeringens arbejde med menneskerettigheder. Udvalget skal udarbejde en årlig rapport om den menneskeretlige udvikling i Danmark. Den første rapport forventes udarbejdet i 2015, og den skal blandt andet danne grundlag for en generel politisk debat i folketingsalen.
- Regeringen har i årets finanslov afsat 14,9 mio. kroner til at udvikle en offentligt tilgængelig database med domme fra byretterne, landsretterne, Sø- og Handelsretten samt Højesteret. Oprettelsen af domsdata-basen har været drøftet i over 20 år.
- I 2014 trådte lov om Institut for Menneskerettigheder i kraft i Grønland.

NYE UDFORDRINGER

- Regeringen har besluttet, at den ikke vil inkorporere seks af FN's centrale menneskerettighedskonventioner i dansk ret, idet inkorporering efter regeringens opfattelse vil indebære en risiko for en forskydning af kompetence fra Folketinget og regeringen til domstolene.

DANSKE FORHOLD ER I 2014 BLEVET VURDERET AF INTERNATIONALE ORGANER

- FN's Handicapkomité anbefalede i oktober 2014, at Danmark reviderer sin ligebehandlingslovgivning således, at personer med handicap nyder tilstrækkelig beskyttelse.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Internationale menneskerettigheds-konventioner indeholder begrænset regulering af, hvordan menneskerettighederne i praksis skal overføres til det nationale retssystem, blot beskyttelsen af menneskerettighederne er effektiv. Staterne har derfor stor valgfrihed til at beslutte, hvordan de vil sikre en tilstrækkelig menneskeretlig beskyttelse.

Gennemførelsen af menneskerettigheder i Danmark kan styrkes på en række områder. I delrapporten om "Gennemførelse af Menneskeretten" kan du læse mere om følgende temaer:

- Tiltrædelse af menneskeretlige aftaler
- Inkorporering
- Menneskeretlig handlingsplan og systematisk overvågning af menneskerettighederne
- Revision af grundloven, ligebehandlingslovgivningen og udlændingeloven.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- indfører et forbud mod diskrimination uden for arbejdsmarkedet på grund af handicap.
- indfører et forbud mod diskrimination uden for arbejdsmarkedet på grund af religion, seksuel orientering og alder.
- i samarbejde med Færøerne etablerer en national menneskerettighedsinstitution for Færøerne.
- tiltræder tillægsprotokol 12 til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.
- inkorporerer FN's menneskeretlige kernekonventioner i dansk ret.
- indarbejder et fast punkt i lovforslag vedrørende forslagets forhold til menneskerettighederne.
- udarbejder en national handlingsplan for menneskerettigheder, der blandt andet følger op på internationale anbefalinger om menneskerettigheder, og som forankres tværministerielt.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 3

ASYL

I slutningen af 2013 var der 16,7 mio. flygtninge på verdensplan – det tal var i slutningen af 2012 15,4 mio. Ud af de 16,7 mio. flygtninge hører 11,7 mio. under UNHCR's mandat, og dette tal var steget til 13 mio. pr. 30. juni 2014. Stigningen hænger blandt andet sammen med de humanitære kriser i Syrien, Irak, Sydsudan og Den Centralafrikanske Republik. FN har placeret alle fire kriser i den mest alvorlige kategori, og det er første gang, at der er fire igangværende kriser i den mest alvorlige kategori på samme tidspunkt.

Flygtningesituationen på verdensplan har betydning for antallet af asylansøgere i Danmark og resten af Europa. Indrejsetallet steg således kraftigt i Danmark i 2014 sammenlignet med tidligere år. I begyndelsen af 2014 indrejste der mellem 400 og 750 asylansøgere om måneden, men i juni til september steg tallet til henholdsvis 1.012, 1.738, 2.308 og 3.150. Tallet faldt igen, og i oktober til december indrejste henholdsvis 1.862, 1.116 og 769 asylansøgere.

Den pludselige stigning i indrejsetallet har lagt pres på systemet, blandt andet i relation til indkvarteringspladser til asylansøgere, behov for fleksible løsninger i sagsbehandlingen grundet den geografiske spredning af asylansøgere samt midler til integration.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- I foråret 2014 var der en stor debat om, hvorvidt Justitsministeriets behandling af sager om afslag på forlængelse af humanitært ophold stemte overens med Børnekonventionen. Efter et større pres fra blandt andet Institut for Menneskerettigheder og civilsamfundet gennemgik ministeriet 585 afsluttede sager. 20 af disse omhandlede forlængelse af humanitært ophold med børn, og i seks tilfælde er familierne ikke blevet vejledt om muligheden for at søge ophold efter udlændingelovens § 9 c, stk. 1, der blandt andet omhandler børns tilknytning til Danmark. Ministeriet besluttede, at det nu udtrykkeligt skal fremgå af alle afgørelser om humanitært ophold med børn, at hensynet til barnets bedste er inddraget i vurderingen af sagen. Ministeriet sendte også gennemgangen til andre myndigheder, så de kan overveje, om barnets bedste er tilstrækkeligt inddraget i deres sagsbehandling og afgørelser.
- I 2014 blev udlændingeloven ændret for at gennemføre en række ændringer af Dublin-forordningen. Forordningen sikrer, at en asylansøgning bliver behandlet, og at den kun bliver behandlet i ét land.

Flere af ændringerne var positive og i tråd med instituttets tidligere anbefalinger, for eksempel giver man nu opsættende virkning for klager over overførsler af asylansøgere.

- Kvoteflygtninge blev tidligere udvalgt ud fra integrationspotentiale, men i 2014 blev reglerne ændret, så man nu kigger på, om en tilladelse må forventes at indebære en varig forbedring i livssituationen ud fra udlændingens behov og forventninger.
- Reglerne om tilkendelse af førtidspension og folkepension blev ændret i december 2014. Det betød, at en kritiseret ændring fra 2010 vedrørende beregning af flygtninges bopælstid blev trukket tilbage.

NYE UDFORDRINGER

- Udlændingeloven blev ændret i februar 2015, så opholdstilladelse til asylansøgere bliver givet for en kortere periode, når asylansøgeren får ophold på grund af en særlig alvorlig situation i hjemlandet præget af vilkårlig voldsudøvelse. En række organisationer, herunder Institut for Menneskerettigheder, har udtrykt bekymring over den uvished, dette skaber for udlændingene.

For den del af lovændringen, der handler om familiesammenføring, se delrapporten om "Familieliv".

DANSKE FORHOLD ER I 2014 BLEVET VURDERET AF INTERNATIONALE ORGANER

- I juli 2014 fandt EMD, at det ikke var en krænkelse af torturforbuddet i EMRK, at Danmark i 2010 udsendte en udvist udlænding til Syrien.
- I marts 2014 udtalte FN's Menneskerettighedskomité i en konkret sag, at det ville være i strid med ICCPR at udsende en person til Eritrea, blandt andet fordi han ikke kunne bevise, at han var udrejst legalt fra landet.
- Europarådets Menneskerettigheds-kommissær udtrykte i marts 2014 bekymring over, at afviste asylansøgere, herunder særligt børnene, har så langvarige ophold i asylcentre.
- Europarådets Torturkomité udtrykte i september 2014 kritik af forholdene for frihedsberøvede udlændinge i Ellebæk, herunder om frihedsberøvelse af børn, den helbredsmæssige screening og tolkning.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

På asylområdet er der en række forhold, hvor Danmark kan forstærke indsatsen for at beskytte og fremme rettighederne for asylansøgere og personer med opholdstilladelse på grund af asyl. I delrapporten om "Asyl" kan du læse om følgende temaer:

- Udsendelsens betydning for asylsagen
- Overførelse af asylansøgere til et andet EU-land efter Dublin-forordningen
- De særlige forhold for uledsagede mindreårige asylansøgere
- Straf til asylansøgere, som indrejser på falske papirer
- Frihedsberøvelse af sårbare asylansøgere.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- vedtager klare regler for, med hvilken hjemmel, under hvilke omstændigheder, på hvilke betingelser og hvor længe en tvangsmæssig udsendelse kan sættes i bero, samt under hvilke omstændigheder, der i sager med en længerevarende berostillelse af den tvangsmæssige udsendelse, skal ske genoptagelse af de berørte asylsager med henblik på at vurdere, hvorvidt årsagerne til den fortsatte berostillelse kan medføre opholdstilladelse i medfør af udlændingelovens § 7.

- alene frihedsberøver mindreårige asylansøgere, herunder uledsagede mindreårige, hvis faciliteterne kan opfylde de mindreåriges særlige behov.
- undersøger nærmere, hvilke konsekvenser det har for uledsagede mindreåriges udvikling og velvære at blive meddelt midlertidig opholdstilladelse, der som udgangspunkt ophører ved det fyldte 18. år, samt overvejer, om der på den baggrund er grund til at ændre reglerne om varigheden af opholdstilladelsen som uledsaget mindreårig.
- forud for eller i umiddelbar tilknytning til frihedsberøvelsen indfører en obligatorisk og mere omfattende helbredsundersøgelse af alle asylansøgere, som politiet har til hensigt at frihedsberøve, herunder inddrager læger, psykologer med videre.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 4

BØRN

Der har igennem årene været fokus på at sikre, at udsatte børn og unge får den fornødne hjælp i tide. I Barnets Reform, som trådte i kraft den 1. januar 2011, har de overordnede målsætninger været at støtte udsatte børns og unges trivsel samt at prioritere tidlig indsats, kontinuitet i anbringelsen og barnets rettigheder.

Den 1. oktober 2013 trådte Overgrebspakkens regler i kraft. Pakken har til formål at styrke kommunernes behandling af underretninger om børn. Senest 24 timer efter, at kommunerne har modtaget en underretning, skal de vurdere, om der er behov for akutte foranstaltninger. Overgrebspakken indeholder klare regler for, at kommunerne skal tale med børnene tidligt i sagsbehandlingen, så overgreb kan opdages og stoppes hurtigst muligt. Kommunerne skal desuden udarbejde skriftlige beredskaber til at forebygge, opspore og håndtere sager om vold og seksuelle overgreb mod børn og unge.

Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI) har i en ny rapport undersøgt trivslen hos 11-17-årige børn og unge, der er anbragt i familiepleje eller på døgninstitution eller lignende tilbud. Undersøgelsen viser, at børn og unge i familiepleje er markant mere tilfredse

med deres anbringelsessted end børn og unge på døgninstitutioner.

I januar 2015 blev der afsagt dom i sagen om opholdsstedet Solhaven. Sagen vedrørte spørgsmålet om, hvor grænsen går mellem strafbar vold og lovlig magtanvendelse i arbejdet med utilpassede og vanskelige unge på institution. Alle 12 tidligere ansatte, herunder forstanderen, blev frifundet for vold, mishandling og ulovlig tvang.

Regeringen har nedsat et magtanvendelsesudvalg, der skal afklare reglerne for anvendelse af magt over for anbragte børn og unge samt komme med forslag til, hvordan et nyt regelsæt kan se ud. Udvalget vil afgive betænkning i foråret 2015.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- Som en opfølgning på Overgrebspakken er der foretaget en kortlægning af efter- og videreuddannelses tilbud til professionelle, der arbejder med børn og unge.
- Kommunerne har fået hjemmel til at opretholde anbringelser i plejefamilier af unge med nedsat funktionsevne, indtil den unge fylder 23 år.
- Serviceloven er ændret, så der kan ydes en forstærket indsats mod asocial adfærd ved etablering af netværkssamråd.
- Der er afsat midler til og med 2017 til en behandlingsgaranti til børn og unge under 25 år fra familier med stof- og alkoholafhængighed.
- Unge, der har afsonet en straf eller været varetægtsfængslet eller anbragt i varetægtssurrogat, skal have et udslusningstilbud.
- Kriminalforsorgen vil kortlægge årsagerne til, at unge befinder sig i Kriminalforsorgens institutioner. Kortlægningen skal blandt andet vedrøre kriminalitetens art, længden af de idømte straffe og de unges alder, og den skal benyttes til en vurdering af, om der er behov for lovændringer.

ULØSTE PROBLEMER

- Børn udsættes fortsat for manglende beskyttelse mod grove omsorgssvigt. Dette fremgår blandt andet af en sag fra Folketingets ombudsmand vedrørende en kommune, der, på trods af 11 alvorlige underretninger fra blandt andre politi, skole og borgere, ikke havde taget initiativ til at hjælpe et søskendepar, som levede under fuldstændigt uforsvarlige forhold.
- Anbragte børn klarer sig dårligere end ikke-anbragte børn på næsten alle områder, herunder skolegang, helbred og almindelig trivsel. Anbragte børn har fortsat en langt større risiko for ikke at få en uddannelse, og det gælder især børn, som er anbragt på et sent tidspunkt i livet.
- Der er fortsat behov for fokus på sager, hvor børn frihedsberøves, såvel inden for som uden for strafferetsplejen.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Danmark har en række udfordringer i forhold til børns rettigheder. I delrapporten om "Børn" kan du læse om følgende temaer:

- Beskyttelse af børn mod overgreb
- Børn som sekundært ramte
- Børn og unges forhold under anbringelse uden for hjemmet
- Frihedsberøvelse af børn på grund af kriminalitet
- Frihedsberøvelse uden for strafferetsplejen og anden magtanvendelse over for børn.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- indfører et forbud mod isolation af børn inden for strafferetsplejen.
- sikrer, at det kommunale overgrebsberedskab bliver udbygget og understøttet til at omfatte forebyggelse og håndtering af alle former for overgreb mod børn, herunder psykiske overgreb.
- sikrer, at der er tilstrækkeligt med kvalificerede og specialiserede anbringelsessteder til børn med særlige problemer, herunder at anbringelsesstederne er opmærksomme på børnenes kulturelle og religiøse baggrund og deres eventuelle særlige behov.
- sikrer, at sundhedsaftalerne fastlægger, hvem der har ansvar for og koordinerer støtte til børn, hvis forældrene skal eller er i behandling for misbrugsproblemer.
- tydeliggør i lovgivning, administrative forskrifter og i myndighedernes praksis, at barnets eller den unges synspunkter skal inddrages og tillægges passende vægt i forbindelse med enhver magtanvendelse.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 5

DATABESKYTTELSE

Retten til privatliv og databeskyttelse har fyldt meget i den danske og internationale debat det seneste år. Ikke mindst den amerikanske whistleblower og computeranalytiker Edward Snowdens afsløringer af efterretnings-tjenesternes dataindsamling og -udveksling bekræfter, at privatlivsbeskyttelsen er under pres.

Dette har på FN-niveau ført til den første FN-resolution om Retten til Privatliv i en Digital Tidsalder. Den fastslår, at retten til privatliv er under pres, og at staterne er forpligtede til at sikre, at national ret, der hjemler overvågning, er i overensstemmelse med de menneskeretlige standarder på området.

Som opfølgning på resolutionen iværksatte FN's Højkommissær for Menneskerettigheder i 2014 en høring om overvågningsrelateret lovgivning og tilsyn på tværs af FN's medlemsstater. Det har resulteret i en række anbefalinger, for eksempel at indgreb i retten til privatliv ikke kan retfærdiggøres alene med henvisning til brugerens frivillige samtykke ved brug af internettjenester, at indgreb i retten til privatliv altid skal have hjemmel i lov og være proportionale, at masseovervågning og generel logning er særligt problematiske ud fra en proportionalitetsbetragtning, samt at efterretningstjenesternes vide

adgang til at opsamle data fordrer effektive retssikkerhedsmæssige garantier og tilsyn.

I Danmark kom databeskyttelse for alvor på den politiske dagsorden med "Se og Hør-sagen" i april 2014 om lækning af oplysninger om kendte og andre personers kreditkort fra Nets til Se og Hør.

Derudover underkendte EU-Domstolen i april 2014 EU's logningsdirektiv, Folketinget vedtog i juni 2014 lov om Center for Cybersikkerhed, og efteråret bød på en debat om indberetning og udveksling af data i sundhedssystemet.

Folketingets Rets- og Kulturudvalg nedsatte i juni 2014 en parlamentarisk arbejdsgruppe, der skulle undersøge mulighederne for en bedre beskyttelse af og tilsyn med behandlingen af personoplysninger. Arbejdsgruppen afgav i januar 2015 en beretning med en række anbefalinger i relation til offentlige myndigheders behandling af personoplysninger, tekniske krav og standarder til fremme af datasikkerhed samt tilsynet med databeskyttelse.

Endelig har der løbende været sager om it-sikkerhed hos offentlige institutioner og private virksomheder, herunder læk af cpr-numre og øvrige personoplysninger.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- I marts 2014 vedtog EU-Parlamentet et kompromisforslag til den ny EU-forordning om databeskyttelse. De nye regler lægger blandt andet op til, at der skal udarbejdes en obligatorisk privacy-vurdering forud for indførelse af offentlige it-systemer, og at privatlivsbeskyttelsen indbygges i it-arkitekturen ("privacy by design").
- Som opfølgning på EU-Domstolens underkendelse af EU's logningsdirektiv satte Justitsministeriet spørgsmålstegn ved, hvorvidt de danske regler om sessionslogging var egnede til at opnå deres formål. I juni 2014 besluttede regeringen at afskaffe sessionslogging.

NYE UDFORDRINGER

- Af Rigsrevisionens beretning fra 2013 og 2014 fremgår, at flere statslige virksomheder har en utilstrækkelig beskyttelse af persondata. Dette kan medføre, at uvedkommende får adgang til disse data. De mange sager om lækning af personoplysninger understreger behovet for at styrke sikkerheden og tilsynet med behandlingen af personoplysninger.
- Med oprettelsen af Center for Cybersikkerhed i 2012 og vedtagelse af loven herom er den statslige varslingsjeneste for internettrusler nu en del af Forsvarets Efterretningstjeneste (FE). Dette indebærer en øget adgang til at udveksle data imellem FE og varslingsjenesten samt en vid adgang til, at efterretningstjenesterne indbyrdes udveksler oplysninger. Samtidig udvides grundlaget for dataindsamling. Det skærper kravene til tilsynet og kontrollen med centrets behandling og udveksling af personoplysninger.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Danmark har en række udfordringer i forhold til borgeres ret til beskyttelse af deres data og kommunikation. I delrapporten om "Databeskyttelse" kan du læse om følgende temaer:

- Logning
- Sociale medier
- Databeskyttelse i den offentlige forvaltning
- Cloud computing
- Efterretningstjenesterne og cybersikkerhed.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- gennemfører en uafhængig evaluering og analyse af logningsbekendtgørelsens overensstemmelse med EMRK artikel 8. Evalueringen bør blandt andet vurdere muligheden for at styrke de retssikkerhedsmæssige garantier, herunder at logningen sker i mindst muligt omfang og i kortest muligt tidsrum.
- sikrer, at en privacy-vurdering (PIA) indgår som fast obligatorisk praksis forud for indførelse af it-løsninger, der behandler personoplysninger i den offentlige sektor.
- foretager en kortlægning og systematisk vurdering af det samlede tilsyn med efterretningstjenesterne, herunder Center for Cybersikkerhed.
- undersøger, hvordan det danske tilsyn med sociale mediers opbevaring og udveksling af personoplysninger kan skærpes.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 6

ETNISK OPRINDELSE

Beskyttelsen mod diskrimination på grund af race eller etnisk oprindelse er sikret i lovgivningen både inden for og uden for arbejdsmarkedet. I praksis oplever mange imidlertid at blive udsat for diskrimination på grund af deres etniske oprindelse. Generaliseringer, fordomme og negative stereotyper øger risikoen for ikke alene diskrimination af individer, men også polarisering og stigmatisering af befolkningsgrupper. Der er risiko for, at det nu vil ske i endnu højere grad – også minoritetsgrupper imellem – grundet angrebene i Paris og København.

Aarhus Kommune var i 2014 den første kommune til at udvikle et såkaldt Exit-program, der skal hjælpe personer ud af radikaliserede miljøer. Østjyllands Politis og Aarhus Kommunes udgangspunkt for deres antiradikaliseringssindsats er, at radikalisering og diskrimination hænger sammen. Der er risiko for, at unge, der udsættes for diskrimination eller føler sig diskrimineret og marginaliseret, tiltrækkes af yderliggående miljøer. Også Københavns Kommune har i 2014 optrappet indsatsen for at forebygge radikalisering.

På sundhedsområdet har Institut for Menneskerettigheders rapport om lige adgang til sundhed fra 2014 skabt debat om reglerne for brug af børnetolke i det danske sundhedsvæsen. Det fremgik af rapporten, at hver femte praktiserende læge i et vist omfang bruger børn under 15 år som tolke.

Ligebehandlingsnævnet har truffet afgørelse i sager om forskelsbehandling på grund af etnicitet. Nævnet fandt eksempelvis, at der var tale om ulovlig forskelsbehandling i en sag, hvor to personer af afrikansk etnisk oprindelse blev nægtet adgang til en bar.

Antallet af hadforbrydelser er faldet siden 2011, hvor det hidtil højeste antal på 384 blev registreret. I 2013 blev 245 hadforbrydelser registreret af Politiets Efterretningstjeneste (PET), hvoraf 25,7% af forbrydelserne var racistisk motiverede.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- Københavns Kommune har lanceret sin "Stemplet"-app til mobiltelefoner, som skal hjælpe borgerne med at registrere diskrimination og hadforbrydelser.
- Rådet for Etniske Minoriteter er blevet styrket med en række nye medlemmer, udpeget af Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold. Det er første gang, ministeren udpeger en række af Rådets medlemmer. Landets fire største kommuner vil fremover også være repræsenteret i Rådet.
- Justitsministeriet har nedsat et udvalg, der skal arbejde for at sikre landsdækkende adgang til tolkeydelser af bedre kvalitet. Udvalget vil afgive en analyse med indstilling om løsningsmodeller i slutningen af 2015.
- Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse har taget initiativ til at indføre et forbud imod anvendelsen af børn som tolke i forbindelse med behandling hos alment praktiserende læge, praktiserende speciallæge og i forbindelse med sygehusbehandling.

ULØSTE PROBLEMER

- Ifølge Integrationsbarometeret har 45 procent af de adspurgte indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig baggrund inden for det seneste år oplevet at blive diskrimineret på grund af deres etniske oprindelse. Resultatet fra tidligere målinger har vist et tilsvarende antal procentpoint.
- Forskellen i graden af beskæftigelse mellem personer med dansk oprindelse og indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse er fortsat markant.
- Kun en meget begrænset del af de klager, som Ligebehandlingsnævnet modtager, angår diskrimination på grund af etnicitet. Af disse sager gives der medhold i relativt få, dog med en stigende tendens. Årsagen til disse forhold er underbelyst.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Danmark har en række udfordringer i forhold til at implementere princippet om ligebehandling og ikke-diskrimination uanset race eller etnisk oprindelse. I delrapporten om "Etnisk Oprindelse" kan du læse om følgende temaer:

- Arbejdsmarkedet
- Adgang til sundhed
- Ligebehandling af grønlændere i Danmark
- Hadforbrydelser
- Adgang til tolkning.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- udarbejder en national handlingsplan til bekæmpelse af hadforbrydelser.
- etablerer en certificeringsordning, så tolke certificeres efter endt uddannelse eller på baggrund af en prøve i tolkning og sprog.
- sikrer, at der stilles kvalificeret tolkebistand til rådighed, når en patient med behov for tolkebistand er i kontakt med det danske sundhedsvæsen.
- sikrer, at der udarbejdes en vejledning til "Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet mv.", der tydeligt beskriver, hvornår og hvordan arbejdsgivere kan iværksætte fremmende foranstaltninger.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 7

FAMILIELIV

Retten til familieliv er en meget væsentlig rettighed, der er genstand for vidtgående regulering, især på udlændinge- og familiesammenføringsområdet.

Delrapporten om "Familieliv" er ny i forhold til Status 2013.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- Socialministeren har iværksat en gennemgang af vejledningerne til serviceloven for at sikre, at hjælpemulighederne for forældre med handicap er klare nok.
- En udlænding kan i visse situationer ikke indgive en ansøgning om opholdstilladelse, mens vedkommende er i Danmark, men skal gøre dette fra udlandet. I overensstemmelse med udmeldinger fra Institut for Menneskerettigheder blev Udlændingelovens regler om dette ændret. En ansøger, som indgiver ansøgning om familiesammenføring i Danmark, for eksempel som forælder til sit herboende barn, men som efterfølgende rejser ud i overensstemmelse med sit visum, vil nu ikke længere som udgangspunkt få en 5-årig karantæne for visum til Danmark.
- I januar 2014 ændrede Udlændingenævnet praksis vedrørende selvforsørgelseskravet. Ændringen skete på baggrund af fire konkrete sager, hvor ansøger havde fået afslag på familiesammenføring, fordi den herboende havde modtaget ledighedsydelse. Nævnet fandt, at reglerne om familiesammenføring modvirker hensynet til beskæftigelse, og at det var bedst stemmende med Danmarks internationale forpligtelser, at de pågældende ikke fik afslag på grund af herboendes ledighedsydelse.
- Ved kontanthjælpsreformen i 2014 fik samlevende par over 25 i kontanthjælpsystemet gensidig forsørgelsespligt. Som opfølgning på finanslovsaftalen blev det dog afskaffet igen med virkning fra 1. januar 2016, men med halv virkning i 2015. Dette betyder, at beløbet, som skal udbetales i 2015, er en kombination af det beløb, den pågældende ville være berettiget til som ikke-samlevende, og det beløb, den pågældende ville være berettiget til efter reglerne om gensidig forsørgelsespligt.

NYE UDFORDRINGER

- På grund af det stigende antal asylansøgere har Folketinget i februar 2015 vedtaget et lovforslag om midlertidig beskyttelsesstatus for asylansøgere, som risikerer tortur med videre på grund af en særlig alvorlig situation i deres hjemland. Adgangen til familiesammenføring begrænses for denne gruppe, således at der som udgangspunkt ikke kan gives familiesammenføring det første år, dog med visse undtagelser. Lovforslaget har mødt stor kritik, blandt andet fra Institut for Menneskerettigheder, som har kritiseret lovforslagets undtagelser til udgangspunktet for at være for snævre og for ikke i nødvendigt omfang at tage hensyn til personer, som befinder sig i ganske særlige situationer.
- Regeringen har fremsat forslag om at lempe adgangen til at iværksætte tvangsbortadoptioner af børn. Der er en alvorlig risiko for, at forældre med handicap bliver særligt hårdt ramt af dette tiltag. Det skyldes blandt andet, at den manglende klarhed omkring retten til støtte til at udøve forælderrollen kan bevirke, at der sker tvangsbortadoptioner i tilfælde, hvor forældrene med den rette støtte kunne have udøvet forælderrollen.

DANSKE FORHOLD ER I 2014 BLEVET VURDERET AF INTERNATIONALE ORGANER

- I marts 2014 afsagde EMD en dom mod Danmark om det danske tilknytningskrav og 28-årsreglen (26-årsreglen). Flertallet fandt, at forskelsbehandlingen havde et legitimt formål og ikke var uproportional, hvorfor Danmark ikke havde krænket EMRK. Mindretallet fandt derimod, at 28-årsreglen var i strid med diskriminationsforbuddet i EMRK, både i den konkrete sag og generelt. Sagen er indbragt for Storkammeret.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Danmark har en række udfordringer i forhold til beskyttelsen af retten til familieliv. I delrapporten om "Familieliv" kan du læse om følgende temaer:

- Familiesammenføring
- Retten til at være forældre.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- sikrer, at adgangen til familiesammenføring inden for det første år til en herboende, som har fået opholdstilladelse på baggrund af § 7, stk. 3, administreres i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser.
- i servicelovgivningen, bekendtgørelser og vejledninger tydeliggør kommunale og statslige myndigheders pligt til at yde støtte til forældre, der på grund af handicap har behov for hjælp eller særlig støtte til at være forældre.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 8

FORVALTNINGENS KONTROL

Selvom grundloven foreskriver, at myndighedernes adgang til privat ejendom som udgangspunkt kræver retskendelse, er antallet af myndighedernes bemyndigelser til at skaffe sig adgang til privat ejendom uden retskendelse steget støt gennem årene. I februar 2013 var antallet 240, og i juli 2014 var antallet 264.

Det fremgår i øvrigt af Justitsministeriets 2014 redegørelse om forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb, at der i 2012 blev foretaget i alt 2558 kontrolbesøg på Skatteministeriets område. Til sammenligning var tallet 2473 året forinden.

SKAT's "Gennemsigthedsrapport" fra 2013 viser, at der i perioden fra 1. juli 2012 til udgangen af 2013 blev foretaget i alt 508 kontroller af byggearbejder på privat grund. SKAT har i januar 2015 oplyst, at der i 2014 blev foretaget i alt 239 kontroller på privat grund. Siden juli 2012 er der således gennemført i alt 747 af disse kontroller. SKAT har ikke nogen fuldstændig oversigt over, hvor mange af disse kontroller der har ført til efterfølgende sigtelser for overtrædelse af skatte- og afgiftslovgivningen.

SKAT's sagsbehandling og metoder har i det seneste år været gjort til genstand for kritik. Kritikken kommer i kølvandet på en række enkeltsager om vilkårlighed i sagsbehandlingen. Endelig påpegede Skattesagskommissionen i september 2014 en række retssikkerhedsmæssigt problematiske aspekter ved sagsbehandlingen i Stephen Kinnocks skattesag.

Delrapporten om "Forvaltningens Kontrol" er ny i forhold til Status 2013.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- Skatteministeren har nedsat et moderniseringsforum, bestående af eksterne interessenter, med henblik på at gennemføre en modernisering af skattekontrolloven. Formålet er blandt andet at sikre en balance mellem borgernes retssikkerhed og en effektiv kontrol. Initiativet kan ses som en reaktion på nogle af de sager, der har været fremme de seneste år. Moderniseringen kommer dog angiveligt ikke til at omfatte reglerne for kontrolbesøg eller sagsbehandling i øvrigt.

NYE UDFORDRINGER

- Antallet af hjemler for forvaltningsmyndigheder til at gennemføre kontrolbesøg uden retskendelse er steget fra 240 i 2013 til 264 i juli 2014.
- I december 2014 blev et udkast til lovforslag om yderligere udvidelser af Udbetaling Danmarks beføjelser og adgang til register-sankøring sendt i høring.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Danmark har en række udfordringer forbundet med forvaltningens kontrolbeføjelser i relation til den menneskeretlige beskyttelse af privatlivet og personoplysninger. I delrapporten om "Forvaltningens Kontrol" kan du læse om følgende temaer:

- SKAT's adgang til privat grund
- Kontrol med offentlige ydelser.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- skærper og præciserer anvendelsesområdet for SKAT's beføjelse til at foretage kontrol af byggearbejder på privat grund, herunder hvornår kontrolbesøg er nødvendigt, samt at det tilstræbes, at beføjelsen begrænses mest muligt under hensyn til indgrebets karakter.
- fremadrettet tilvejebringer oplysninger om sammenhængen mellem kontrolbesøg og efterfølgende sigtelse for overtrædelse af skatte- og afgiftslovgivningen samt eventuel anden lovgivning.
- fastsætter objektive og saglige kriterier for udvælgelsen af personer til kontrol for misbrug af sociale ydelser, så udvælgelsen er afgrænset og baseret på konkrete data, samt fastsætter udtrykkelige regler om klageadgang og tilsyn i forbindelse med kontroller.
- præciserer STAR's opgørelse over anvendelsen af lufthavnskontroller, herunder det samlede antal personer, der har været kontrolleret, antal oprettede sager og antal tilbagebetalings-sager og andre sager om sanktioner, så antallet af resultatløse kontrolaktioner kan gøres op.
- fastsætter regler for adgang til indsigt i samt berigtigelse og eventuel sletning af oplysninger på de såkaldte undringslister.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 9

FRIHEDSBERØVELSE

Frihedsberøvelse er et af de mest intensive indgreb, en borger kan blive udsat for. Det er derfor et grundlæggende menneskeretligt princip, at man kun bør benytte frihedsberøvelse som en sidste udvej.

I 2014 har der været et fald i antallet af indsatte. Samlet set er der ikke desto mindre sket en anseelig stigning i antallet af indsatte inden for de seneste 15 år. Stigningen har dels betydet, at en større gruppe har fået begrænset deres rettigheder, og har dels medført en række væsentlige udfordringer i Kriminalforsorgens institutioner i form af meget høj eller decideret overbelægning.

Samtidig er der sket en positiv tendens hen imod en øget brug af alternativer til fængselsstraf i form af samfundstjeneste og elektronisk fodlænke. Regeringen og flere partier i Folketinget har i 2014 aftalt at nedsætte et udvalg, som skal undersøge behovet for en reform af reglerne om idømmelse af behandlingsdomme under straffeloven.

Det danske fængselsystem er blandt andet karakteriseret ved, at man har et væsentligt antal åbne fængselspladser, der muliggør en

afsoningsform, som er mindre indgribende end de lukkede fængsler. Dertil kommer, at man i Kriminalforsorgen lægger vægt på dynamisk sikkerhed og dermed har en målsætning om at etablere en god kommunikation og kultur mellem de indsatte og de ansatte.

Samtidig er den danske varetægtspraksis dog præget af et meget restriktivt regime, der ofte indskrænker den indsattes muligheder og frihed mere end selv afsoning i et lukket fængsel.

Dertil kommer, at man i fængslerne råder over et af de mest intensive indgreb, en demokratisk stat kan anvende over for sine borgere i fredstid, i form af isolation af indsatte. Dette kan betegnes som en slags fængsel i fængslet. Brugen af visse isolationsformer er stadig udbredt og anvendes rutinemæssigt i Kriminalforsorgens institutioner.

Det kom i 2014 frem, at isolation i medfør af straffuldbyrdelsesloven har været anvendt over for børn 158 gange i perioden 2009 til 2013, herunder i form af strafcelle i perioder på op til to uger. Kun i få af disse tilfælde har børnene haft adgang til væsentlig kontakt med medindsatte.

Indsatte i Kriminalforsorgens institutioner har ikke samme adgang til sundhedspleje og patienterstatning som andre borgere, og sundhedssystemet i Kriminalforsorgens institutioner er ikke underlagt den samme sundhedsfaglige kontrol som den øvrige del af sundhedsvæsenet. Ombudsmanden og Sundhedsministeriet vil derfor i 2015 se nærmere på, dels at sundhedspersonale i institutionerne ikke er forpligtet til at indrapportere fejl i behandlingen af indsatte, dels at indsatte ikke omfattes af Patienterstatningen.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- I løbet af 2014 er der sket et fald i antallet af indsatte og dermed i belægsprocenten i Kriminalforsorgens institutioner. Den nye tendens er særdeles positiv, men niveauet ligger dog stadig væsentligt højere end for 15 år siden.
- Brugen af isolation under varetægt i medfør af retsplejeloven (isolationsfængsling) er fortsat på et historisk lavt niveau.
- Kriminalforsorgen har efter henvendelse fra Institut for Menneskerettigheder og Børnerådet henstillet til alle fængsler og arresthuse, at de skal begrænse anvendelsen af isolation over for 15-17 årige mest muligt.
- Der er nu indført Børneansvarlige i samtlige fængsler og arresthuse og dermed taget et særdeles væsentligt skridt i retning af at forbedre situationen for børn af fængslede og for at sikre deres rettigheder bedre.

NYE UDFORDRINGER

- Brugen af varetægtsfængsling ligger fortsat på et højt niveau, og mange sidder stadig varetægtsfængslet i lange perioder. De varetægtsfængslede udgør stadig en uforholdsmæssig høj andel af det samlede antal indsatte i Kriminalforsorgens institutioner.
- Brugen af isolation i form af ubetinget strafcelle ligger fortsat på et meget højt niveau og er steget markant de seneste 10-15 år.
- Mange sidder stadig i såkaldt frivillig isolation (frivillig udelukkelse fra fællesskabet) i de danske fængsler og arresthuse.
- Et væsentligt antal indsatte bliver udsat for vold eller trusler fra medindsatte, og mange kvindelige indsatte udsættes for seksuel chikane af medfanger.
- Et væsentligt antal fængselsbetjente oplever at blive udsat for vold eller trusler fra indsatte.
- Et meget stort antal indsatte i Kriminalforsorgens institutioner har psykiske problemer, og et væsentligt antal er psykisk syge.

DANSKE FORHOLD ER I 2014 BLEVET VURDERET AF INTERNATIONALE ORGANER

- Europarådets Komité til Forebyggelse af Tortur var på besøg i Danmark i februar 2014, hvor komitéen blandt andet var på inspektion i en række fængsler og arresthuse. Komitéen aflagde senere på året rapport fra dens besøg og havde en lang række anbefalinger til de danske myndigheder.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

I forhold til frihedsberøvelse er der en række områder, hvor der kan ske forbedringer i Danmark. I delrapporten om "Frihedsberøvelse" kan du læse om følgende temaer:

- Varetægtsfængsling
- Overbelægning i Kriminalforsorgens institutioner
- Isolationsfængsling
- Disciplinærstraffe over for indsatte
- Vold og trusler i fængslerne
- Frihedsberøvelse af psykisk syge kriminelle
- Kvinder i fængsler
- Børn af fængslede.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- reducerer brugen og længden af varetægtsfængsling væsentligt.
- overvejer alternativer til isolation og indskrænker brugen af alle former for isolation i de danske fængsler.
- sikrer varetægtsfængslede en bedre adgang til meningsfyldt social kontakt og meningsfyldte aktiviteter.
- sikrer, at psykisk syge personer, som varetægtsfængsles eller afsønes straf, frihedsberøves under forhold, der tager hensyn til deres særlige behov, herunder at planen om tilknytning af psykiatriske konsulenter til alle arresthuse bliver gennemført.
- iværksætter en nøjere undersøgelse af omfanget og karakteren af vold og trusler i Kriminalforsorgens institutioner.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 10

HANDICAP

For personer med handicap er der stadig centrale udeståender vedrørende den enkeltes ret til ligebehandling – regeringen har for eksempel ikke fremsat forslag om et generelt forbud mod diskrimination på grund af handicap.

Personer med handicap har stadig en lavere uddannelses- og beskæftigelsesgrad samt deltager mindre i foreningsliv end personer uden handicap. Mellem 37 og 48 procent af personer med en større fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har oplevet at blive diskrimineret på grund af blandt andet handicap. Der er stadig væsentlige problemer med tvang i psykiatrien og manglende respekt for retten til selvbestemmelse og inklusion.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- Danmark har tiltrådt tillægsprotokollen til Handicapkonventionen. Det betyder, at enkeltpersoner nu kan klage til FN's Handicapkomité over påståede krænkelser af Handicapkonventionen.
- Regeringen har udarbejdet en status på den handicappolitiske handlingsplan 2013, som følger op på udviklingen af initiativerne.
- Et satspuljefinansieret projekt om nedbringelse af tvang i psykiatrien har i perioden fra juli 2012 til november 2014 nedbragt antallet af bæltefikseringer og tvangsepisoder med remme på de 34 deltagende psykiatriske afsnit med henholdsvis 26 og 27 procent.
- Sundhedsministeriet har lavet ændringer i bekendtgørelsen om sterilisation og kastration, som blandt andet præciserer, at personer aldrig må steriliseres mod deres vilje.
- Det nye sociale tilsyn med blandt andet bosteder for personer med handicap trådte i kraft 1. januar 2014. Det fører blandt andet tilsyn med, hvordan bostederne understøtter den enkelte beboers selvbestemmelse og inklusion i samfundslivet. Regeringen har sat gang i en undersøgelse af alle relevante vejledninger under serviceloven for at klargøre retten til støtte for forældre med handicap i at udfylde forælderrollen.
- Trafikselskaberne i Danmark anerkender, at personer med handicap så vidt muligt skal kunne bruge almindelige busser, og Midttrafik og Movia er i dialog med

handicaporganisationer om adgangen hertil. Transportministeriet støtter arbejdet for at skabe mere inklusion.

- Tegnsprog er blevet anerkendt som officielt dansk sprog.
- Regeringen støtter Institut for Menneskerettigheders og SFI's samarbejde om udvælgelse af ti statistiske guldindikatorer til måling af gennemførelsen af Handicapkonventionen.

NYE UDFORDRINGER

- Regeringen har fremsat forslag om at lempe adgangen til at iværksætte tvangsbortadoptioner af børn. Der er en alvorlig risiko for, at forældre med handicap bliver særligt hårdt ramt af dette tiltag. Det skyldes blandt andet, at den manglende klarhed omkring retten til støtte til at udøve forælderrollen kan bevirke, at der sker tvangsbortadoptioner i tilfælde, hvor forældrene med den rette støtte kunne have udøvet forælderrollen.
- Sundhedsministeriet har i februar 2015 fremsat forslag om ændring af psykiatriloven. Selvom forslaget på visse områder styrker den enkeltes selvbestemmelse, indeholder det dog ikke et stop for bæltefikseringer over 48 timer i psykiatrien, hvilket blandt andet instituttet har kritiseret.

DANSKE FORHOLD ER I 2014 BLEVET VURDERET AF INTERNATIONALE ORGANER

- I oktober 2014 afgav FN's Handicapkomité sine afsluttende bemærkninger om Danmarks opfyldelse af Handicapkonventionen. Komitéen udtrykker blandt andet bekymring over, at Danmark ikke har et forbud mod diskrimination på grund af handicap, og at der fortsat opføres store institutioner som boform for personer med handicap.
- Europarådets Torturkomité udtrykte i en rapport i september 2014 blandt andet stærk kritik af langvarige bæltefikseringer i psykiatrien i Danmark.
- EU-Domstolen har i en dom fra 2014 konkluderet, at der ikke findes et generelt, selvstændigt forbud mod forskelsbehandling på grund af fedme i EU-retten. Svær fedme kan udgøre et handicap i henhold til Rådets direktiv 2000/78/EF, hvis den i samspil med forskellige barrierer hindrer den berørte person i fuldt og effektivt at deltage i arbejdslivet på lige fod med andre arbejdstagere.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Danmark har en række udfordringer i forhold til beskyttelsen af personer med handicap. I delrapporten om "Handicap" kan du læse om følgende temaer:

- Tilgængelighed
- Tvang i psykiatrien
- Selvbestemmelse
- Politisk medbestemmelse
- Inklusion på arbejdsmarkedet
- Lige adgang til sundhed.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- indfører et forbud mod diskrimination uden for arbejdsmarkedet på grund af handicap (se delrapporten om "Gennemførelse af Menneskeretten").
- indfører en slutdato for anvendelse af lange bæltefikseringer i psykiatrien på over 48 timer, således at bæltefikseringer i psykiatrien over 48 timer udfases.
- ophører med at støtte kommunale lån til opførelse af nye store institutioner til personer med handicap.
- ændrer valglovgivningen, således at personer, som har fået udpeget en værge under værgemålslovens § 6, fortsat har valgret og er valgbare.
- reformerer værgemålsloven med henblik på at fremme støttet beslutningstagning.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 11

KØN

Ifølge den årlige Gender Gap Report fra World Economic Forum ligger Danmark nr. fem i verden, hvad angår ligestilling mellem mænd og kvinder. Det er en forbedring fra 2013, hvor Danmark indtog en ottendeplads. En af grundene til den positive udvikling er uddannelsesområdet, hvor blandt andet antallet af kvinder på videregående uddannelser har været stigende.

Til trods for stigningen i kvinders uddannelsesniveau er der stort set ikke sket ændringer de seneste ti år, hvad angår lønforskellen mellem mænd og kvinder. Ifølge "Gender Gap Report 2014" ligger Danmark således på en 12. plads målt på økonomisk ligestilling. Set på tværs af hele arbejdsmarkedet er lønforskellen mellem mænd og kvinder stadig godt 17 procent, målt i standardberegnet timefortjeneste.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- I februar 2014 vedtog Folketinget, at Danmark som det 11. land i verden skulle ratificere Istanbulkonventionen om vold mod kvinder. Konventionen, der er udarbejdet af Europarådet, er et stærkt retligt fundament i arbejdet mod vold i nære relationer. Istanbulkonventionen er et værn mod både fysisk, seksuel og psykisk vold, tvangsægteskaber, chikane, abort, stalking, undertrykkelse og sterilisation gennem tvang og varig beskadigelse af kvindens kønsdele.
- I maj 2014 vedtog Folketinget et lovforslag, der betyder, at mindre virksomheder med mindst ti fuldtidsansatte nu også omfattes af reglerne om kønsopdelt lønstatistik. Fremover vil disse virksomheder en gang om året få tilsendt kønsopdelt lønstatistik fra Danmarks Statistik eller deres arbejdsgiverorganisation. Loven træder i kraft den 1. januar 2015, og kønsopdelt lønstatistik for mindre virksomheder vil første gang blive udarbejdet senest 1. september 2016.

- I juni 2014 vedtog Folketinget lov om juridisk kønsskifte, og fra 1. september 2014 har transkønnede kunnet få et nyt cpr-nummer uden at have gennemgået en kønsskifteoperation. Loven styrker rettighederne for personer, som oplever et misforhold mellem deres biologiske køn og det køn, som de identificerer sig med.
- I 2012 blev der indført regler om måltal og politik for den kønsmæssige sammensætning af ledelsen i offentlige og private virksomheder. I oktober udsendte Erhvervsstyrelsen for første gang en rapport om udviklingen, der bygger på en stikprøve for Erhvervs- og Vækstministeriets område. 73 procent har opstillet måltal, og 50 procent har udarbejdet en politik. Selvom der er et klart rum for forbedringer, er det positivt, at man nu følger udviklingen for at sikre kvinders repræsentation i de øverste ledelseslag.

UDFORDRINGER I FORHOLD TIL MÆND OG KVINDERS LIGE RETTIGHEDER OG MULIGHEDER

- På trods af danske regler om ligeløn tjener mænd i gennemsnit mere end kvinder i Danmark. EU-Kommissionen har i 2013 og uddybende i 2014 udpeget den manglende definition af arbejde af samme værdi, uigennemsigtig løndannelse og processuelle vanskeligheder (lange sagsforløb og mangel på effektive sanktioner) som de primære udfordringer for at mindske løngabet. Institut for Menneskerettigheders undersøgelse fra 2014 af erfaringer fra ligelønssager viser ligeledes, at det er ganske svært og belastende at gennemføre en sag om ligeløn.
- Statistikkerne peger på, at sundhedsvæsenet ikke har kontakt med især ufaglærte, enlige mænd og mænd bosiddende i landdistrikter i samme omfang eller på samme måde som kvinder. At tænke køn ind i de offentlige kerneydelser kan bidrage til højere kvalitet, en mere effektiv udnyttelse af ressourcerne samt fremme ligestilling.
- Efter ligestillingsloven skal offentlige institutioner med mere end 50 ansatte indsende en ligestillingsredegørelse til ligestillingsministeren i ulige år. De seneste ligestillingsredegørelser viser, at 61 procent af de statslige institutioner og 76 procent af kommunerne ikke har målsætninger for ligestilling i leveringen af kerneydelser. Derudover har ressortministerierne ansvar

for at foretage ligestillingsvurderinger, der er konsekvensvurderinger af nye lovforslag, for at kunne udnytte de offentlige ressourcer på bedste vis og for at modvirke negative konsekvenser for ligestillingen. I folketings-samlingen 2013/2014 er kun 25 lovforslag, svarende til cirka hvert ottende, blevet ligestillingsvurderet. Egentlig ligestillingsstatistik fra Danmarks Statistik kunne bidrage til at kvalificere og evaluere offentlige ligestillingsindsatser og de ligestillingsmæssige konsekvenser af nye lovforslag.

VIGTIGE SAGER VED DANSKE DOMSTOLE I 2014

- Østre Landsret har afsagt opsigtsvækkende domme på kønsligestillingsområdet. I en sag fandt retten, at det var i strid med ligestillingsloven, at Hotel Bella Sky havde forbeholdt en etage udelukkende for kvinder. I en anden sag fandt Østre Landsret, at det er lovligt, at frisører bruger priskategorierne "herreklip" og "dameklip".

Begge sager var tidligere afgjort af Ligebehandlingsnævnet. Sagerne har skabt debat om, hvilke sager nævnet bør tage op, og om hvorvidt der skal indføres en form for bagatelgrænse. Der er i marts 2015 indgået en bred politisk aftale om at målrette klagegangen til Ligebehandlingsnævnet. Nævnet vil fortsat behandle klager fra personer med en individuel, aktuel og konkret interesse heri. Herudover kan nævnet alene behandle sager af principiel karakter eller almindelig offentlig interesse indbragt af Institut for Menneskerettigheder.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Danmark har en række udfordringer på kønsligestillingsområdet. I statusrapportens delrapport om "Køn" kan du læse mere om følgende temaer:

- Håndhævelse af ligelønsprincippet
- Det kønsopdelte uddannelsesvalg
- Kønsmainstreaming
- Lige adgang til varer og tjenesteydelser for begge køn
- Forældre, børn og ligestilling
- Vold i nære relationer.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- igangsætter initiativer, der skaber en mere balanceret fordeling af forældreorlov.
- fastlægger og tydeliggør Danmarks Statistiks dataforpligtelser på kønsligestillingsområdet ved lov, således at Danmarks Statistik får til opgave at producere og formidle kønsopdelte data og ligestillingsstatistik til brug for offentlige myndigheder, herunder kommunerne.
- sikrer, at de institutioner, som udfører uddannelsesvejledning af unge, præsenterer unge for uddannelsesmuligheder, der ikke er begrænset af kønsstereotype forestillinger om uddannelse og arbejde og herved udfordrer de unge i deres uddannelsesvalg.
- konkretiserer ligelønslovens mainstreamingforpligtelse og styrker ligelønslovens § 6 a for at sikre en systematisk monitorering af ligelønsudviklingen i Danmark som opfølgning på Lønkommissionens anbefalinger om ligeløn.
- sikrer en ensartet og effektiv praksis i de enkelte politikredse i sager om vold i nære relationer, så ofre ydes omgående og tilstrækkelig beskyttelse og yderligere eskalering af volden forebygges, herunder ved brug af overfaldsalarmer.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 12

MAGTANVENDELSE

De voldsomme uroligheder i rocker- og bandemiljøerne i første halvår af 2013 har ført til en forstærket indsats for at bekæmpe rocker- og bandekriminalitet – både i relation til præventive tiltag og stramninger af lovgivningen.

Om det er denne indsats, der i 2014 har lagt en dæmper på konflikterne, vides ikke med sikkerhed, men det kan konstateres, at der i 2014 har været etableret markant færre visitationszoner end i 2013.

Samtidig viser tal fra Kriminalforsorgen, at magtanvendelsen i landets fængsler og arresthuse er stigende, og et lignende billede tegner sig i relation til politiets magtanvendelse.

Undersøgelser viser i øvrigt, at danskerne er blandt de mest trygge folkefærd i Europa og blandt dem med størst tillid til politiet. Der er dog de seneste år både fra national og international side alligevel blevet anbefalet at indføre en ordning for individuel markering af politibetjente. Regeringen har i 2014 besluttet at imødekomme disse anbefalinger.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- Regeringen besluttede i foråret 2014 at indføre en ordning for individuel markering af politibetjente.
- Antallet af visitationszoner er faldet markant i 2014, og zonerne har været af væsentligt kortere varighed. I relation til zonernes geografiske udstrækning administreres ordningen, trods indskærpelser fra Justitsministeriet, dog fortsat ikke i overensstemmelse med politilovens forarbejder.

NYE UDFORDRINGER

- Kriminalforsorgen har indstillet til en øget anvendelse af peberspray i landets fængsler og arresthuse, så peberspray ikke længere alene bæres i risikosituationer, men i mange tilfælde vil udgøre en fast del af fængselspersonalets uniform. Regeringen har besluttet at følge indstillingen, trods internationale anbefalinger i modsat retning.

- Urolighederne i rocker- og bandemiljøet i 2013 har ført til en stramning af reglerne om zoneforbud. Institut for Menneskerettigheder har tidligere kritiseret ordningen for mangel på lovkvalitet og adgang til domstolsprøvelse. Instituttet har fastholdt denne kritik i sit høringssvar.

DANSKE FORHOLD ER I 2014 BLEVET VURDERET AF INTERNATIONALE ORGANER

- Europarådets Komité til Forebyggelse af Tortur har i sin rapport til den danske regering på baggrund af sit besøg i februar 2014 blandt andet kritiseret anvendelsen af peberspray i danske fængsler og arresthuse.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

I Danmark kan staten under nærmere angivne betingelser anvende magt og foretage indgreb for at opretholde et samfund med lov og orden. Over for dette hensyn står individets interesser som personlig frihed, respekten for fysisk integritet og den enkeltes retssikkerhed. I delrapporten om "Magtanvendelse" kan du læse om følgende temaer:

- Peberspray
- Visitationszoner
- Præventiv frihedsberøvelse efter politiloven
- Politiets brug af pejling.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- præciserer anvendelsesområdet for brugen af peberspray i fængsler og arresthuse, herunder at peberspray som udgangspunkt ikke må anvendes i lukkede rum og over for indsatte, som personalet har fuld kontrol over.
- præciserer grænserne for visitationszoners tidsmæssige og geografiske udstrækning.
- fortsat sætter fokus på at forebygge risikoen for diskrimination i forbindelse med visitationskontrol og udarbejder offentligt tilgængeligt statistisk materiale til at belyse området.
- indsætter en klar og præcis lovhjemmel i retsplejelovens § 791 a, som regulerer området for observation ved brug af tekniske hjælpemidler (pejling) på frit tilgængelige steder.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 13

MENNESKEHANDEL

I perioden 2010-2012 blev der i EU registreret 30.146 ofre for menneskehandel. Det er kun anden gang, Eurostat publicerer statistik på dette område, og Eurostat understreger i sin rapport, at tallene skal fortolkes med omhu.

Perioderne er ikke sammenlignelige, men i perioden 2007 til og med 2013 er der identificeret 347 personer, som har været ofre for menneskehandel i Danmark. De danske tal har været støt stigende, men der er stor sandsynlighed for, at antallet af ofre for menneskehandel i Danmark reelt er endnu højere end de officielle tal. Dette er et udtryk for, at området for menneskehandel er vanskeligt at afdække.

Området er også vanskeligt i forhold til retsforfølgning, men i april faldt der dom ved Københavns Byret i en sag, hvor ni personer stod tiltalt for menneskehandel. Alle ni personer blev fundet skyldige i menneskehandel, og med undtagelse af en enkelt tiltalt, der blev idømt to års fængsel, blev alle idømt samme fængselsstraf på 2 år og 6 måneder. Herudover blev alle udvist med indrejseforbud for bestandig.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- Handlingsplanen til bekæmpelse af menneskehandel 2011-2014 er blevet evalueret. Overordnet viser evalueringen, at den danske indsats mod menneskehandel er relevant, og at dette også gælder den omfattende og inddragende samarbejdsstruktur, der inkluderer myndigheder og civilsamfund. Evalueringen påpeger dog, at det bør overvejes, hvordan man i større udstrækning kan placere potentielle ofre direkte på krisecenter i stedet for i detention og arrest, når Center mod Menneskehandel står for udredning og identifikation.

ULØSTE PROBLEMER

- Størstedelen af de ofre for menneskehandel, der identificeres, er kvinder. Der er derfor risiko for, at den støtte og de tilbud, der er til rådighed for handlede mænd, ikke svarer til den, som er til rådighed for handlede kvinder.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Danmark kan forbedre indsatsen for at hindre handel med mennesker. I delrapporten om "Menneskehandel" kan du læse om følgende temaer:

- Identifikation af ofre for menneskehandel og de deraf følgende rettigheder
- Tvangsarbejde.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- redegør nærmere for i hvilket omfang, det indgår i vurderingen af overførsel efter Dublin-forordningen, hvilke rettigheder et offer for menneskehandel har i modtagerlandet.
- sikrer, at potentielle ofre for menneskehandel tilbydes kvalificeret tolkning.
- sikrer, at personer, der kan være ofre for menneskehandel, ikke frihedsberøves, men får ophold i et "safehouse", imens identifikationsprocessen står på.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 14

RELIGION

Religionsfriheden har i 2013 og 2014 været under stigende pres, globalt og i Danmark, blandt andet i form af forfølgelse eller chikane af religiøse minoriteter og religiøst motiveret ekstremisme og terrorisme.

På grund af Danmarks rolle i den såkaldte karikaturtegningskrise i 2005 gav terrorangrebet den 7. januar 2015 på Charlie Hebdo i Paris anledning til øget debat om demokratiske værdier og integration af etniske minoriteter i det danske samfund. Herudover steg trusselsniveauet mod muslimer og jøder i Danmark.

Den 14. og 15. februar 2015, lidt over en måned efter terrorangrebet i Paris, fandt to attentater sted i København, dels ved et debattmøde om "Kunst, blasfemi og ytringsfrihed", dels ved den jødiske synagoge i Krystalgade. Sidstnævnte har skabt øget fokus på tilværelsen som religiøs minoritet i Danmark.

I januar 2015 vedtog Folketinget en "Handlingsplan om Forebyggelse af Radikalisering og Ekstremisme". Handlingsplanen inddrager ikke de relevante religiøse ledere som aktører i de foreslåede initiativer.

Omskæring af drengebørn af religiøse grunde (et jødisk og muslimsk ritual) var genstand for en omfattende debat i Danmark i 2014. Institut for Menneskerettigheder udgav et Policy Brief om emnet, og Folketingets Tværpolitiske Netværk for Seksuel og Reproduktiv Sundhed og Rettigheder afholdt i samarbejde med Folketingets Udenrigsudvalg en høring den 22. oktober med henblik på drøftelse af blandt andet de menneskeretlige problemstillinger forbundet med omskæring af drengebørn.

Ligeledes af betydning for de jødiske og muslimske minoriteter blev der i februar 2014 indført et forbud mod religiøs slagtning uden forudgående bedøvelse.

Ligebehandlingsnævnet traf i januar 2014 endvidere afgørelse i en sag, hvor en censor af religiøse grunde afstod fra at give hånden til en person af det andet køn. Nævnet fastslog, at den besked, som skolen forud for eksaminationen sendte eleverne, hvoraf fremgik, at vedkommende censor ikke ville give hånd til kvinder, er omfattet af ligebehandlingslovens regler om chikane. Nævnet tog ikke stilling til det forhold, at censor af religiøse grunde ikke ville give hånd til kvinder, men alene skolens brev til eleverne.

Endelig tog EMD i juli 2014 stilling til det franske "burka-forbud". Domstolen fastslog, at det ikke var i strid med en fransk kvindes grundlæggende rettigheder, at fransk lov generelt forbyder tildækning af ansigtet i det offentlige rum. Dommen kan få betydning for debatten om indførelse af et lignende forbud i Danmark.

DANSKE FORHOLD ER I 2014 BLEVET VURDERET AF EUROPARÅDETS RÅDGIVENDE KOMITÉ TIL BESKYTTELSE AF NATIONALE MINDRETAL

- Komitéen beklager forbuddet mod rituel slagtning og anfører, at selv om forbuddet på grund af import i praksis synes kun at have en mindre betydning for adgangen til kød slagtet i overensstemmelse med religiøse regler, sender det et negativt signal til jøder og muslimer om en mangel på respekt for deres ret til at praktisere deres religiøse ritualer. Komitéen anbefaler de danske myndigheder at indtage en sensitiv holdning til spørgsmålet om rituel slagtning og i dialog med de relevante parter overveje løsninger, som tager hensyn til religionsfriheden.
- Komitéen vurderer herudover, at resultatet af debatten om drengemoaskæring sandsynligvis vil have konsekvenser for religionsudøvelsen hos især jøder og muslimer. Komitéen opfordrer de danske myndigheder til, i dialog med de relevante grupper, at søge efter pragmatiske løsninger, der tager barnets sundhed i betragtning, men samtidig ikke urimeligt griber ind i praktiseringen af religiøse skikke.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Religionsfriheden er en af de klassiske menneskerettigheder. Den omfatter retten til at have, udøve og skifte religion, have ikke-religiøse og ateistiske overbevisninger samt retten til ikke at have nogen religion eller tro. Religionsfriheden er tæt knyttet til andre rettigheder som eksempelvis ytringsfrihed og retten til respekt for privatliv. Religionsfriheden kan også komme i konflikt med andre rettigheder og hensynet til ligebehandling. I delrapporten om "Religion" kan du læse om følgende temaer:

- Religiøs skilsmisse
- Religiøse minoriteter under pres
- Beskyttelse mod religiøst begrundet diskrimination.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- inddrager de relevante trossamfunds ledere i dialog omkring konkrete tiltag, herunder regulering af religiøst funderede skikke og traditioner, samt tiltag mod radikaliserings og ekstremisme.
- indfører et forbud mod diskrimination uden for arbejdsmarkedet på grund af religion, seksuel orientering og alder (se delrapporten om "Gennemførelse af Menneskeretten").

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 15

RETFÆRDIG RETTERGANG

I 2014 modtog byretterne cirka 175.000 nye straffesager og cirka 46.000 nye civile sager. Antallet af straffesager er steget lidt siden 2013.

Sagsbehandlingstiderne ser overordnet ud til at være nedbragt en anelse i forhold til 2013 og er i 2014 på omkring 4 måneder for en straffesag ved byretten, omkring 9 måneder for en civil sag under småsagsprocessen og 17 måneder for en almindelig civil sag med hovedforhandling.

Hertil kommer en eventuel sagsbehandlingstid ved landsretterne, som i ankesager er 7-8 måneder i straffesager og 14 måneder i civile sager. I 1. instans-sager er sagsbehandlingstiden cirka 21 måneder.

Retsområdet undergår hvert år en række ændringer, og alene i 2014 er retsplejeloven ændret ni gange. Blandt andet er procedurerne for sagstilgangen til Højesteret ændret for at sikre, at Højesterets ressourcer anvendes på sager af principiel eller væsentlig samfundsmæssig betydning, ligesom reglerne for behandling af civile sager generelt er undergået en omfattende revision. Herudover

er der blandt andet indført mulighed for visitation ved indgangen til retssale og afholdelse af retsmøder i særligt sikrede retssale.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- Sagstilgangen til Højesteret er begrænset således, at Højesteret primært skal behandle principielle sager og sager af generel betydning for rets anvendelsen og retsudviklingen.
- Regeringen og Domstolsstyrelsen har meddelt, at der i løbet af 2015 etableres en offentligt tilgængelig database over afsagte domme fra byretter, landsretter, Højesteret og Sø- og Handelsretten vedrørende både civile sager og straffesager. Princippet om offentlighed i retsplejen vil på den måde få en helt ny betydning. Dels fordi alle borgere fremover vil kunne søge i retsafgørelser, og dels fordi de eksisterende muligheder for at få et samlet overblik over retspraksis på bestemte retsområder må forventes at blive væsentlig forbedret.

- Regeringen har taget positivt imod en ny betænkning om sagsomkostninger i straffesager. Betænkningen foreslår en række ændringer, blandt andet at en dømt kun skal betale forsvarersalær, at sagsomkostningerne skal fastsættes i dommen, at der tages hensyn til den betalingsevne, den dømte har, og at der indføres mulighed for eftergivelse af gælden på linje med anden gæld til det offentlige. I hvilket omfang, regeringen vil foreslå lovændringer i overensstemmelse med betænkningens forslag, står dog ikke klart.

NYE UDFORDRINGER

- Retsplejeloven er ændret, så landsretten under visse omstændigheder kan afvise at behandle en civil retssag i 2. instans, hvis der ikke er udsigt til, at sagen vil få et andet udfald end i byretten. Denne nyskabelse i dansk ret er indført uden en mere uddybende vurdering af de eventuelle retssikkerhedsmæssige konsekvenser.

Regeringen foreslog i 2013, at beløbsgrænsen for at kunne appellere en civil sag burde hæves fra 10.000 kroner til 50.000 kroner. Efter et antal kritiske høringsvar, herunder fra instituttet, foreslog regeringen i stedet en grænse på 20.000 kroner, som blev vedtaget af Folketinget. 20.000 kroners-grænsen er lidt højere, end hvis beløbet alene var blevet pris- og løntalsreguleret (17.000 kroner).

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Retten til retfærdig rettergang er en helt grundlæggende rettighed i alle retsstater. I delrapporten om "Retfærdig Rettergang" kan du læse om følgende temaer:

- Retshjælp og fri proces
- Fravigelse af retten til aktindsigt
- Indgreb i meddelelseshemmeligheden
- Straf og disciplinærstraf for forhold begået af indsatte.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- foretager en samlet og grundlæggende analyse af retshjælpsområdet, herunder af de økonomiske rammevilkår, for at undersøge, i hvilket omfang de eksisterende retshjælpsordninger bør ændres for at sikre alle borgeres reelle adgang til retsvæsenet.
- overvejer at indføre en ordning, så der ikke indledes disciplinærsag i tilfælde, hvor der er sket politianmeldelse af et strafbart forhold begået i en af Kriminalforsorgens institutioner. Dette set i lyset af praksis i de øvrige nordiske lande og nyere domspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 16

RETTE TIL BOLIG

Der henvises sjældent direkte til økonomiske og sociale menneskerettigheder i lovgivning, myndighedsafgørelser og domstolspraksis. Dette gælder også for retten til bolig. Der vedtages imidlertid ofte lovgivning, ligesom både myndigheder og domstole træffer afgørelser, der kan have betydning for området.

Mange forskellige forhold har betydning for udviklingen på området, for eksempel har samfundets generelle velstand, udviklingen i reguleringen af velfærdssamfundet og udviklingen i boligpriser betydning for antallet af mennesker, der selv kan tage hånd om deres boligsituation, men også for hvilke handlemuligheder staten har for at hjælpe dem, der ikke selv kan.

Delrapporten om "Retten til Bolig" er ny i forhold til Status 2013.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- Ankestyrelsen har, som følge af den offentlige debat om diskrimination på baggrund af etnicitet i den private udlejningssektor, kortlagt omfanget og dokumenteret, at diskrimination finder sted. På dette grundlag iværksætter Ankestyrelsens Enhed for Anti-diskrimination i 2015 en række tiltag, der skal begrænse diskriminationen i den private udlejningssektor.
- Den boligpolitiske aftale fra 2014 sigter mod at forbedre forholdene i den almene boligsektor, særligt i de udsatte boligområder. Aftalen indeholder dog ikke løsningsforslag til den grundlæggende udfordring, der består i, at der mangler lejeboliger i et prisleje, som borgere på de laveste overførselsindkomster kan betale.
- Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter har i 2014 opgjort antallet af udsatte boligområder. Ministeriet konstaterer, at der er sket et fald i antallet fra 33 til 31, og der er samtidig sket små forbedringer i forhold til beskæftigelsesniveauet i de udsatte boligområder.

- Domstolsstyrelsens opgørelse over udsættelsessager og effektive udsættelser (tvangsmæssige udsættelser ved fogedrettens bistand) viser et fald fra 2012 til 2013. Tallene for 1. halvår af 2014 tyder på, at antallet af udsættelsessager er stagneret, mens antallet af tvangsmæssige udsættelser er faldet lidt.
- Folketinget har ad flere omgange i 2014 vedtaget regler, der giver mulighed for, at unge på de laveste sociale ydelser kan modtage støtte til huslejebetaling.
- På baggrund af den markante stigning i antallet af unge hjemløse fra 2007 til 2013 blev der i 2013 og 2014 via satspuljeaftalen afsat midler til forebyggelse af ungdomshjemløshed.
- I efteråret 2014 blev en pulje til implementering af Hjemløsestrategien i 26 nye kommuner udmøntet. Der er dog tale om et begrænset beløb, og det er fortsat færre end halvdelen af landets kommuner, der har modtaget støtte til implementering af strategien.
- Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold har i december 2014 endeligt afklaret, at hjemløse EU-borgere har ret til adgang til herberger, forsorghjem og natcafeer, hvorfra de tidligere er blevet afvist. Det er dog endnu uvist, hvordan kommunerne i praksis vil sikre dette.

NYE UDFORDRINGER

- SFI's kortlægninger viser, at antallet af hjemløse er steget med 17 procent fra 2009 til 2013. Ungdomshjemløsheden er næsten fordoblet, og antallet af 'gadesovere' er ligeledes steget.
- Rigsrevisionen har i 2014 undersøgt udviklingen i antallet af billige lejeboliger, som personer på de laveste sociale ydelser vil være i stand til at betale. Undersøgelsen viser et markant fald i antallet af billige boliger fra 2007 til 2013.
- Ankestyrelsen slog i 2014 fast, at hjemløse ikke har adgang til at klage over afslag på adgang til herberg eller bortvisning. Dette udgør en betydelig begrænsning i hjemløses adgang til effektive retsmidler.
- Der er de senere år sket en markant stigning i anvendelsen af straffelovens betleribestemmelse over for (primært udenlandske) hjemløse. Tallene for 1. halvår 2014 tyder på et mindre fald i antallet af advarsler givet til udlændinge for betleri, mens antallet af fældende afgørelser over for udlændinge tyder på en stigning.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Danmark har en række udfordringer i forhold til at sikre retten til bolig og hjemløses rettigheder. I delrapporten om "Retten til Bolig" kan du læse om følgende temaer:

- Adgang til bolig
- Tvangsmæssig udsættelse af lejere
- Hjemløshed
- Kriminalisering af hjemløshed.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- fastsætter en konkret målsætning for og løbende følger udviklingen i udbuddet af billige almene boliger, som personer med de laveste indtægter har mulighed for at betale.
- iværksætter en systematisk registrering af brugen af alle særlige udlejningsredskaber. Dataindsamlingen bør kunne aggregeres for henholdsvis social og økonomisk status, handicap, køn samt indvandrere/efterkommere.
- tager initiativer for at sikre, at private udlejere ikke diskriminerer etniske minoriteter, herunder særligt unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund.
- udarbejder en samlet politik i forhold til udenlandske hjemløse i overensstemmelse med menneskeretlige standarder.
- registrerer anvendelsen af ordensbekendtgørelsen særskilt i forhold til overtrædelser relateret direkte til hjemløshed, som for eksempel at overnatte i det offentlige rum, med henblik på at afklare i hvilket omfang, hjemløse straffes for handlinger direkte relateret til hjemløshed.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 17

STATSBORGERSKAB

På statsborgerrettens område ses modsatrettede udviklingstendenser. På den ene side er mulighederne for at få dansk indfødsret i de senere år blevet bedre, eftersom både kravene til naturalisation og praksis for meddelelse af dispensation fra kravene er blevet lempet. Dertil kommer, at efterkommere af indvandrere på ny har fået mulighed for at erhverve indfødsret ved at afgive en erklæring om deres ønske til Statsforvaltningen.

På den anden side er der sket et fald i det antal af udlændinge, der hvert år bliver danske statsborgere. Dette skyldes en række administrative forhold, hvortil kommer, at de nye lempelser i naturalisationscirkulæret og indfødsretsloven endnu ikke er slået igennem i praksis. Derudover er der en række fortløbende menneskeretlige udfordringer, som fortsat består efter 2014.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- Med den ny indfødsretsaf tale, der blev indgået den 23. maj 2013 af regeringspartierne og Enhedslisten og udmøntet i et nyt naturalisationscirkulære, skete der en ændring af blandt andet kravet om viden om det danske samfund, således at ansøgere nu skal bestå en ny statsborgerskabsprøve, der vægter aspekter af det hverdagsliv og det aktive politiske liv, der møder borgerne i det moderne samfund.
- Statsborgerskabsprøven blev indført i 2014 og afløste den tidligere indfødsretsprøve, der også inddrog historiske og kulturelle aspekter.
- Ved aftalen om indfødsret i maj 2013 havde aftaleparterne et stærkt fokus på at nedbringe sagsbehandlingstiden for behandlingen af ansøgninger om naturalisation – samtidig med at sikre, at sagsbehandlingen er af høj kvalitet. Sagsbehandlingstiden var dengang 14-16 måneder i Justitsministeriet, og servicemålet var at få den bragt ned til en gennemsnitlig sagsbehandlingstid på syv måneder inden udgangen af 2014. Dette

er ikke lykkedes, og servicemålet er nu at få sagsbehandlingstiden nedbragt til syv måneder inden udgangen af 2015.

FORBEDRINGER Gennem Ændringer af Indfødsretsloven:

- Unge, der er født og opvokset i Danmark, har under visse betingelser fået ret til indfødsret ved afgivelse af en erklæring over for Statsforvaltningen.
- Ethvert barn med en dansk far, mor eller medmor har fået ret til indfødsret ved fødslen – uanset om barnet er født i eller uden for ægteskab, og uanset om det er født i Danmark eller udlandet.
- Dertil kommer, at der i juni 2014 blev indgået en bred politisk aftale om accept af dobbelt statsborgerskab. Aftalen er udmøntet i et lovforslag, der blev fremsat for Folketinget den 30. oktober 2014. Lovændringen om accept af dobbelt statsborgerskab med videre forventes at træde i kraft den 1. september 2015. Samtidig vil der også ske en ændring af gebyrreglerne, så alle børn bliver fritaget for at betale gebyr ved erhvervelse af indfødsret.
- Endelig er der sket en positiv udvikling i retspraksis; Højesteret afsagde den 13. september 2013 dom om, at en ansøger, som ikke er blevet medtaget i en naturalisationslov, kan få prøvet ved domstolene, om Danmarks folkeretlige forpligtelser derved er krænket, og om ansøgeren i den anledning har krav på erstatning eller godtgørelse.
- Det har tidligere været antaget, at der ikke var prøvelsesret i sådanne sager, fordi afslag på optagelse på et lovforslag om naturalisation ansås for at være et led i en lovgivningsproces, som ikke kunne underkastes domstolsprøvelse.
- Synspunktet om den manglende prøvelsesret blev tilsidesat af Højesteret med den begrundelse, at selvom der var tale om lovgivning, så forudsattes det, blandt andet i indfødsretslovgivningens forarbejder, at Danmarks internationale forpligtelser efterleves ved Folketingets og Indfødsretsudvalgets udøvelse af skønnet over, om en ansøger kan meddeles indfødsret. En ansøger kan derfor ved domstolene få efterprøvet, om dette er tilfældet (hvorimod en ansøger ikke kan få prøvet en påstand om, at vedkommende skal medtages i et lovforslag om naturalisation eller skal meddeles indfødsret ved lov).
- Der verserer nu et antal sager ved domstolene om prøvelse af afslag meddelt i naturalisationsager.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Danmark kan styrke indsatsen i forhold til ikke-statsborgere med en nær tilknytning til Danmark. I delrapporten om "Statsborgerskab" kan du læse om følgende temaer:

- Procedurer for tildeling af statsborgerskab
- Nedsættelse af en kommissionen om statsborgerskab
- Beskyttelse mod statsløshed fra fødslen
- Børns og unges ret til et statsborgerskab
- Statsborgerskab til indvandrere, flygtninge og statsløse
- Dispensation fra krav til statsborgerskab
- Fortabelse af statsborgerskab
- Bevarelse af statsborgerskab.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- nedsætter en lovforberedende kommission, der skal komme med forslag til en reform af indfødsretsreguleringen.
- ændrer indfødsretslovgivningen, så statsborgerskab i videst muligt omfang kan meddeles i henhold til lov af administrative myndigheder ved en konstaterende forvaltningsakt.
- sikrer, at også Indfødsretsudvalgets afslag på naturalisation begrundes, herunder afslag på dispensation fra de almindelige naturalisationskrav og afslag efter en sikkerhedsvurdering.
- ændrer indfødsretsloven, så børn, som er født i Danmark, automatisk får dansk statsborgerskab ved fødslen, hvis de ikke får – eller ved registrering eller erklæring kan få – statsborgerskab i et andet land.
- ændrer indfødsretslovgivningen, så erhvervelsen af dansk indfødsret lettes for børn og unge, som har haft fast og lovligt ophold her i landet i mere end 9 år forud for deres fyldte 18. år.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 18

UDDANNELSE

Danmark står fortsat over for en række udfordringer, når det gælder om at sikre retten til uddannelse og undervisning i menneskerettigheder.

Folkeskolereformen af 2014 og udviklingen mod øget inklusion må overordnet set betragtes som en menneskeretlig forbedring, men reformen afføder en række praktiske udfordringer, ligesom den sammen med reformen af læreruddannelsen i 2013 skaber udfordringer for tosprogede elevers adgang til undervisning i dansk som andetsprog.

Inden for ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser samt voksen- og efteruddannelserne er der væsentlige udfordringer, som reformer i 2014 ikke har adresseret tilstrækkeligt. Det gælder eksempelvis den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse (STU'en) for unge med handicap, som fortsat ikke er kompetencegivende.

I 2014 har regeringen udarbejdet en status for Den handicappolitiske handlingsplan 2013, hvori der bliver fulgt op på handlingsplanens mange initiativer, herunder på uddannelsesområdet, et år efter, den blev lanceret.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- I august 2014 er undervisning i menneskerettigheder styrket markant i folkeskolens fag og emner. Det gælder Fælles Mål for historie, samfundsfag samt sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab samt vejledninger og læseplaner for en række øvrige fag.

NYE UDFORDRINGER

- I 2014 gennemførte Gallup for Institut for Menneskerettigheder og UNICEF Danmark en undersøgelse af danske skoleelevers kendskab til børns rettigheder. Undersøgelsen viser, at der fortsat er alt for mange, næsten halvdelen af de adspurgte, der kun i mindre grad eller slet ikke er bekendt med børns rettigheder.
- Folkeskolereformen har ikke tilgodeset sikringen af lige adgang til modersmålsundervisning for børn uden for EU/EØS-landene, Færøerne og Grønland.

- Folkeskolereformen har ikke sikret, at sprogscreeningen af elever til dansk som andetsprog foretages af lærere, der er uddannet til opgaven. Dansk som andetsprog er desuden nedlagt i den nye læreruddannelse.
- I forhold til forvaltningen af SU-reformen fra 2014, som blandt andet skærper pligten for de studerende til fremdrift i forhold til deres studie, er det en udfordring at sikre, at SU-reformen ikke rammer studerende med handicap skævt.
- Efter erhvervsuddannelsesreformen fra 2014 udestår ligebehandling af unge med handicap i adgangen til kompetencegivende uddannelse fortsat.
- Det er i forbindelse med reformen af pædagoguddannelsen i 2014 ikke tydeliggjort, at de studerende skal undervises i Børnekonventionen og Handicapkonventionen.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

På uddannelsesområdet kan Danmark øge indsatsen i forhold til at sikre adgangen til uddannelse og i forhold til at sikre, at elever i grundskolen og studerende på centrale professionsrettede uddannelser undervises i menneskerettigheder. I delrapporten om "Uddannelse" kan du læse om følgende temaer:

- Handlingsplan for undervisning i menneskerettigheder
- Inklusion
- Tilgængelighed
- Undervisning i dansk som andetsprog og modersmålsundervisning
- Frafald på erhvervsuddannelserne blandt etniske minoritetsdrengene
- Dårlig trivsel og mobning.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- udarbejder en national handlingsplan for undervisning i menneskerettigheder for hele uddannelsessektoren.
- sikrer klageadgangen for alle kommunale afgørelser om tilpasning og støtte til elever i folkeskolen, uanset om afgørelsen vedrører tilpasning og støtte i mere eller mindre end 9 timer om ugen.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 19

UDVISNING OG UDLEVERING

Hvor der tidligere år har været mange – og til tider omfattende – ændringer af reglerne vedrørende udvisning af udlændinge, så har der ikke siden Status 2013 været en væsentlig udvikling på området, hverken for så vidt angår udvisning eller udlevering. Dog er særligt udvisningsområdet et område, som løbende får meget opmærksomhed gennem enkeltsager, hvilket giver anledning til drøftelse af reglerne og potentielle ændringer af disse.

Et lovforslag, som dog ikke regulerer udvisning eller udlevering, men blandt andet inddragelse af pas og opholdstilladelse, fik i efteråret 2014 meget opmærksomhed:

- I december 2014 fremsatte regeringen et lovforslag med det formål at hindre rekruttering til væbnede konflikter i udlandet ('Foreign fighters'). Lovforslaget giver mulighed for at inddrage en dansk statsborgers pas samt lade en udlændings opholdstilladelse bortfalde, hvis den pågældende deltager eller har deltaget i aktiviteter, som kan indebære en fare for statens sikkerhed.

Lovforslaget var genstand for væsentlig kritik, blandt andet fra instituttet, som kritiserede

lovforslagets begreber for at være for uklare, hvilket indebærer den risiko, at personer, der ikke deltager i ulovligheder, kan blive omfattet.

Det kan i den forbindelse også nævnes, at:

- Justitsministeriet den 8. oktober 2014 anmodede Straffelovrådet om at vurdere, hvorvidt de gældende regler i straffeloven udgør et tilstrækkeligt værn for at modvirke deltagelse i og hvervning til væbnede konflikter i udlandet, samt foreslå eventuelle strafferetlige tiltag, som kan styrke indsatsen på området. Straffelovrådet forventes at afgive beretning i det første halvår af 2015.

Der blev i 2014 endvidere afsluttet og igangsat udredningsarbejder, som vil kunne påvirke forholdene for udviste udlændinge på tålt ophold i Danmark:

- Folketingets Ombudsmand afgav i december 2014 en redegørelse om forholdene for udlændinge på "tålt ophold" med opholds- og meldepligt i Center Sandholm. Ombudsmanden fandt ikke grundlag for at sige, at de generelle forhold i Center Sandholm strider mod

EMRK, men konkluderede, at på grund af almenmenneskelige og humanitære synspunkter er der grund til en samlet gennemtænkning af forholdene.

- Justitsministeriet besluttede i november 2014 at nedsætte en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra Justitsministeriet, Rigspolitiet og Udlændingestyrelsen, som skal kigge på, hvad der kan gøres for at sikre en bedre overholdelse af melde- og opholdsplichten for personer på "tålt ophold". Arbejdsgruppen skal i den forbindelse kigge på mulighederne for at skærpe straffen for manglende overholdelse, at skære i udbetalingen af økonomiske ydelser og i videre omfang end i dag at bruge fodlænker. Arbejdsgruppens arbejde skal være færdigt den 1. marts 2015.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Udvisning og udlevering af personer fra Danmark er et område med velkendte menneskeretlige udfordringer. I delrapporten om "Udvisning og Udlevering" kan du læse om følgende temaer:

- Udvisning ved dom på grund af kriminalitet
- Udvisning af terrormistænkte udlændinge
- Brugen af diplomatiske forsikringer i forbindelse med blandt andet udvisning
- Udlændinge på tålt ophold.

MENNESKERETLIGE FORBEDRINGER

- Rigsadvokaten udarbejdede i 2014 en praksisoversigt over sager ved EMD om udvisning på grund af strafbart forhold, herunder om Domstolen fandt, at udvisning var i strid med retten til familieliv i EMRK artikel 8.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- ændrer udlændingelovens bestemmelser om udvisning på grund af kriminalitet, så de i højere grad udtrykkeligt afspejler de rammer for adgang til udvisning, som følger af Danmarks internationale forpligtelser, herunder navnlig EMRK artikel 8 og EMD's praksis i tilknytning hertil.
- ændrer udlændingeloven, så udlændingemyndighederne løbende skal vurdere, om der for den enkelte udviste udlænding på tålt ophold er opstået "særlige grunde", herunder af familiemæssig karakter, at myndighederne af egen drift skal genoptage asylsagen for at vurdere, om vedkommende kan generhverve sin opholdstilladelse i Danmark. Det kan tillægges vægt, hvis den pågældende igennem længere tid har været pålagt opholds- og meldepligt, og at udsendelse forekommer udsigtsløs.
- at reglerne om opholds- og meldepligt for udlændinge på tålt ophold genovervejes for at sikre, at forholdene for udlændinge på tålt ophold med opholds- og meldepligt ikke kommer i strid med Danmarks menneskeretlige forpligtelser.

- at danske myndigheder jævnligt tager konkret og individuelt stilling til, om det vil være i strid med forbuddet mod umenneskelig og nedværdigende behandling i EMRK artikel 3 at pålægge en udlænding på tålt ophold fortsat opholds- og meldepligt.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 20

VÆBNET KONFLIKT

Der blev i 2014 iværksat og fortsat en række initiativer og udredningsarbejder, som vil kunne kaste lys over og styrke overholdelsen af den humanitære folkeret og menneskeretten under internationale militære operationer og væbnet konflikt:

- Arbejdet med at udvikle den danske militærmanual fortsatte i 2014, og der blev afholdt offentlige møder om manualen. Militærmanualen vil adressere en række af de spørgsmål, som er opstået de senere år i forbindelse med Danmarks aktive internationale militære indsats, herunder i hvilket omfang danske styrker er forpligtet af menneskerettighederne i forbindelse med deltagelsen i internationale operationer i udlandet og samspillet mellem den humanitære folkeret og menneskerettighederne. Manualen vil bl.a. berøre beskyttelsen af frihedsberøvede og danske forpligtelser ved overdragelse af frihedsberøvede til en anden stat.
- Justitsministeren meddelte imidlertid i november 2014, at Undersøgelseskommissionen om den danske krigsdeltagelse i Irak og Afghanistans arbejde er blevet forsinket blandt andet på grund af langvarig sikkerhedsgodkendelse fra PET og intern uenighed i kommissionen.
- Forsvarsministeriet gennemførte i 2014 en reorganisering af Forsvarets Auditørkorps, blandt andet med det formål at styrke uafhængigheden i behandlingen af militære straffesager. Der er efter instituttets opfattelse behov for yderligere tiltag for at styrke Auditørkorpsets uafhængighed.
- Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) afgav i 2014 en rapport om brug af tolke i militære konflikter, som diskuterer, hvordan sikkerhedsrisikoen for tolkene kan mindskes i fremtidige danske operationer. Rapporten anbefaler blandt andet, at Forsvaret foretager en specifik risikoanalyse for hver enkelt konflikt for at finde frem til mulige risici for tolke og dermed reducerer dem. Rapporten anbefaler også, at den danske regering skal støtte og arbejde for, at der vedtages internationale regler om beskyttelse af tolke i konfliktzoner.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Danmark har de seneste år medvirket i en række internationale militære operationer og deltaget aktivt som krigsførende part i flere væbnede konflikter, blandt andet i Afghanistan, Irak, Libyen og senest i Mali i 2013.

Der er derfor opstået en række nye folkeretlige spørgsmål i forhold til Danmarks krigsdeltagelse. Dels hvornår det er lovligt at deltage i væbnet konflikt (jus ad bellum), dels hvilke folkeretlige regler der regulerer selve krigsførelsen (jus in bellum).

I delrapporten om "Væbnet Konflikt" kan du læse om følgende temaer:

- Hvilket retligt grundlag opererer danske styrker under
- Tilbageholdelse og frihedsberøvelse af fanger
- Overdragelse af fanger
- Beskyttelse af børn
- Danske soldater, tolkes og andet følgespersoners rettigheder
- Undersøgelse af menneske- og folkeretsbrud
- Undervisning i humanitær folkeret og menneskeret.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- tydeliggør, i hvilket omfang danske styrker i internationale operationer er bundet dels af menneskerettighederne, dels af grundloven og anden dansk lovgivning.
- i fremtidige missionspecifikke direktiver konkret forholder sig til danske styrkers forpligtelser i forhold til børns ret til særlig respekt og beskyttelse efter både den humanitære folkeret og menneskerettighederne.
- afklarer, om Forsvarets Auditørkorps (FAUK) og dets undersøgelser lever op til de krav, der stilles efter blandt andet Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, herunder om FAUK besidder den fornødne uafhængighed af forsvaret.
- overvejer at etablere eller udpege et permanent monitorerings- og rådgivningsorgan, som kan bistå forsvaret og regeringen med at overvåge og sikre, at Danmark lever op til folke- og menneskeretlige forpligtelser under internationale militære operationer.
- styrker undervisningen i den humanitære folkeret og menneskerettigheder i forsvaret.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 21

YTRINGSFRIHED

Ytringsfrihed er i høj grad blevet debatteret det seneste år. De tragiske angreb i både Paris og København i begyndelsen af 2015 understreger, at det kan være forbundet med reel og alvorlig fare at bruge sin ytrings- og forsamlingsfrihed, særligt når man ytrer sig via kunst og satire, der har en stor mediemæssig gennemslagskraft på tværs af landegrænser samt kulturelle og sproglige barrierer.

Angrebene i Paris og København har også fået debatten om straf for tilskyndelse til terrorisme til at blusse op, og anklagemyndigheden er i færd med at behandle et stort antal sager, hvor personer har udtrykt sympati for terrorhandlinger eller offentligt har fremsat dødstrusler og andre strafbare ytringer mod særlige befolkningsgrupper.

Siden karikaturtegningekrisen i 2005 har der i det hele taget været offentlig og politisk debat om, i hvilket omfang dansk ret bør tage hensyn til ytringsfriheden. Straffelovrådet har i den forbindelse gennemgået de juridiske konsekvenser af en eventuel ophævelse af straffelovens blasfemiforbud og har udtalt, at forbuddet ikke er til hinder for skarp kritik af religion og religiøse dogmer. Regeringen

har på denne baggrund besluttet ikke at stille forslag om en ophævelse af forbuddet. Institut for Menneskerettigheder anbefaler dog fortsat en ophævelse af blasfemiforbuddet, da menneskeretten ikke beskytter mod bespottelse af religion. Et forbud mod afbrænding af religiøse skrifter og tilsvarende handlinger kan i øvrigt sanktioneres på anden vis.

Et antal folketingspolitikere blev i 2014 politianmeldt for at have udtalt sig om den ønskede straf i en verserende retssag. Anklagemyndigheden vurderede imidlertid, at folketingspolitikere har et særligt råderum til at udtale sig i retspolitiske debatter, og at udtalelserne ikke risikerede at påvirke dommere og nævninge på en uforsvarlig måde.

Endelig fandt Folketingets Ombudsmand det særdeles kritisabelt, at Danmarks Radio havde pålagt en journalist og studievært tjenstlig påtale og censur i strid med grundlovens beskyttelse af ytringsfriheden for nogle udtalelser, vedkommende havde fremsat som privatperson i et debatindlæg.

ULØSTE PROBLEMER

- Regeringen har på baggrund af Straffelovrådets vurdering besluttet ikke at stille forslag om en ophævelse af straffelovens blasfemiforbud for at undgå offentlige afbrændinger af hellige bøger som Biblen eller Koranen, som myndighederne i så fald ikke vil kunne gribe ind over for.
- Der er en stigende tendens til trusler, angreb og hadefulde ytringer imod personer, der blander sig i den offentlige debat. Dette kan medføre en risiko for, at borgerne afholder sig fra at blande sig i debatten på grund af frygt. Europarådets Menneskerettighedskommissær har udtrykt bekymring for omfanget af hadefulde tale i den offentlige debat i forhold til etniske og religiøse minoriteter og påpeget politikernes og mediernes særlige ansvar. Kommissæren har også udtrykt bekymring i forhold til det begrænsede antal domfældelser på området, men har dog rost Rigsadvokatens retningslinjer i forhold til behandlingen af disse sager.

NYE UDFORDRINGER

- En øget grad af frygt og risiko for fysiske og verbale angreb og trusler for personer og medier, der gør brug af deres ytringsfrihed og deltager i den offentlige debat.
- Risiko for frygt for deltagelse i arrangementer og forsamlinger samt risiko for at deltage i den offentlige debat, set i lyset af angrebet ved ytringsfrihedsarrangementet i København i februar 2015.
- Uklarhed om begrebet "offentligt", set i forhold til kriminaliserede ytringer kommunikeret på sociale medier.
- At frygten for terror og vold fører til indskrænkninger i alle borgeres rettigheder, i form af fastholdelse af blasfemiparagraffen og øget anvendelse af straffelovens begrænsninger af ytrings- og informationsfriheden som led i terrorbekæmpelsen.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Danmark har en række udfordringer knyttet til ytringsfrihed. I delrapporten om "Ytringsfrihed" kan du læse om følgende temaer:

- Offentligt ansattes ytringsfrihed
- Hædefuld tale
- Blasfemiforbuddet i den danske straffelov.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- ophæver kriminaliseringen af blasfemi efter straffelovens § 140.
- ud over den praksisoversigt og vejledning, der allerede offentliggøres, periodevis offentliggør statistik fra politi, anklagemyndighed og domstoles behandling af sager om hædefulde ytringer efter straffelovens § 266 b og strafskærpelse i forhold til angreb på baggrund af lovlige ytringer efter straffelovens § 81, nr. 7.
- iværksætter initiativer for at udbrede kendskabet til reglerne om offentligt ansattes ytringsfrihed, især i forhold til loyalitetspligten.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

KAPITEL 22

ÆLDRE

Både Europarådet og FN har det seneste år haft fokus på beskyttelsen af ældres rettigheder.

- Europarådets Ministerkomité har vedtaget en rekkommendation (anbefaling), hvori medlemslandene opfordres til at styrke arbejdet for at beskytte ældres menneskerettigheder.
- I FN-regi er en arbejdsgruppe fortsat i gang med at udvikle en tilsvarende anbefaling eller måske en retligt forpligtende konvention.
- Europarådets rekkommendation indeholder blandt andet anbefalinger, der skal beskytte ældre mod vold og overgreb, samt anbefalinger om principper for afvejningen af svage inhabile ældres behov for pleje og behandling på den ene side og størst mulige inddragelse af den ældre og retssikkerhed på den anden.
- I en dansk sammenhæng er der fortsat mangel på viden om vold og overgreb mod ældre, og der savnes opmærksomhed og redskaber til at håndtere mistanke om overgreb.

I regionerne er der dog et begyndende fokus på området:

- Region Hovedstaden har udarbejdet retningslinjer for, hvordan sundhedspersonalet skal identificere og håndtere tegn på overgreb på patienter, og Region Midtjylland har planer om at indføre et lignende beredskab.
- De øvrige regioner har ikke formuleret nogen politik på området.

De statslige myndigheder har arbejdet med ældres rettigheder, herunder særligt svækkede og inhabiles rettigheder, men nye tiltag er dog endnu ikke vedtaget:

- Socialstyrelsen har foretaget en opfølgning på lovændringen om den lempeligere adgang til at udstyre en dement med et alarm- eller pejlesystem og vurderer, at den har bidraget til at forbedre trygheden hos både den demente og dennes pårørende. Alligevel viste en optælling i oktober 2014, at 15 demente personer havde forvildet sig bort fra deres bolig og var omkommet. Anvendelsen af alarm- og pejlesystemer kan således aldrig

være en løsning i sig selv, men må suppleres med anden form for omsorg, herunder tilstrækkelige personalemæssige ressourcer.

- Sundhedsministeriet har arbejdet med, at inhabile, behandlingsuvillige patienter ifølge sundhedsloven ikke kan behandles, uanset hvor påtrængende behandlingsbehovet er. Repræsentanter for relevante faggrupper har påpeget, at loven kan have helbredstruende konsekvenser, hvis en syg patient nægter at modtage behandling.

Sundhedslovens fokus på patienters selvbestemmelse stemmer ikke med servicelovens krav om, at kommunen skal yde omsorg, når det er påkrævet af hensyn til en person, der ikke kan tage vare på sine egne interesser. Dette giver anledning til usikkerhed hos både sundheds- og plejepersonale. Sundhedsministeren oplyste til Folketingets Socialudvalg i marts 2014, at der stiles mod at fremlægge nogle modeller, der kan tage højde for de skitserede problematikker, men at området er kompliceret og derfor ikke må præges af forhastede beslutninger.

Herudover er den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi, der som udgangspunkt betyder obligatorisk digital selvbetjening for alle borgere, blevet yderligere implementeret i 2014. Fritagelse skal søges enkeltvis for hvert område, der er omfattet af den obligatoriske digitale kontakt, og det er fortsat myndighederne, der bestemmer, hvem der kan fritages.

Der er stadig en stor gruppe ældre, omkring 30 procent af borgere over 65 år, der ikke har kompetencer til at anvende digital kommunikation og desuden ikke har adgang til internet hjemme. Hvis der er tale om ældre med funktionsnedsættelse eller ældre, der ikke har let adgang til transport, tegner der sig alvorlige problemer for disse gruppers adgang til offentlige myndigheder.

I 2014 blev der fremsat forslag til ny lovgivning, der giver ældre en øget ret til selvbestemmelse, og som kan styrke ældres værdighed og autonomi:

- Lovforslaget vedrører fremtidsfuldmagter som et alternativ til værgemål. Via en fremtidsfuldmagt kan ældre selv udpege en person, der kan overtage varetagelsen af deres økonomiske og personlige forhold på et senere tidspunkt, hvor de ikke længere selv magter det, for eksempel på grund af demens.

HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

Ældre mennesker har ret til værdighed, personlig integritet og skal beskyttes mod nedværdigende behandling. Danmark kan styrke indsatsen for at sikre ældre menneskers rettigheder på flere områder. I delrapporten om "Ældre" kan du læse om følgende temaer:

- Beskyttelse af svage ældre mod overgreb
- Demente ældres pleje
- Digitalisering af kommunikation med det offentlige.

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler blandt andet, at Danmark:

- ændrer sundhedsloven med henblik på at imødekomme afgørende behandlingsbehov hos varigt inhabile patienter, uanset om de modsætter sig behandlingen.
- ændrer serviceloven, magtanvendelsesbekendtgørelsen og -vejledningen således, at plejepersonalet ikke bringes i situationer, hvor de skal vælge mellem på den ene side at undlade at give demente og andre med betydelig og varigt nedsat funktionsevne den nødvendige omsorg eller på den anden side yde omsorgen på et uhjemlet grundlag.
- giver pårørende eller andre, der kan give et stedfortrædende samtykke til sundhedsfaglig behandling, ret til at blive inddraget i alle vigtige beslutninger i forbindelse med varetagelsen af sundhedsopgaver over for mennesker med demens.
- tillægger borgerens egen vurdering af sine it-kompetencer og adgang til det nødvendige udstyr betydelig vægt i vurderingen af, om der skal gives dispensation fra den digitale selvbetjening.

- sikrer, at der er klagemuligheder til en uafhængig instans samt pligt for myndighederne til at informere om dette, hvis de giver afslag på dispensation fra den obligatoriske digitale selvbetjening.

Læs den fulde tekst og alle anbefalinger på menneskeret.dk/status.

